

PEISAZHI I MBROJTUR “VJOSË-NARTË”

PËRMBAJTJA

PËRSHKRIMI I ZONËSError!

Bookmark not defined.

KLIMA11

SHËRBIMET E EKOSISTEMIT11

RRJETI HIDRIK DHE RRUGOR DHE BURIMET UJORE16

FLORA19

FAUNA23

RREZIQET27

I. PËRSHKRIMI I ZONËS

Vendi: Shqipëri

Rajoni: Vlorë

Njësitë Administrative: Njësia Administrative Novoselë dhe Njësia Administrative Qendër
Zona e Peisazhit të Mbrojtur (ZPM) Vjosë-Nartë (Kategoria e IVIUCN) është një kompleks ligatinor që shtrihet në Rajonin e Vlorës. Vetë zona mbulon një sipërfaqe prej 19738 hektarësh. Lartësia e kompleksit varion nga 0-246 m mbi nivelin e detit. Pika më e lartë ndodhet midis fshatrave Hoshtimë dhe Llakatund.

Potencialet që e bëjnë Vjosë-Nartën për t'u shpallur Peisazh i Mbrojtur në Shqipëri janë:

- Vjosë-Narta është një zonë me rëndësi ndërkombëtare. Peizazhi i Mbrojtur Vjosë – Nartë përfshihet në rrjetet ekologjike: Zonë kandidat Emerald nën Konventën e Bernës si "Peizazh i Mbrojtur i kompleksit ligatinor Vjose - Narte" (ID AL0000008, sipërfaqe: 19.412,00 hektarë, "Peisazhi i Mbrojtur i sistemit ligatinor Vjose-Narte "). Për më tepër, siti njihet si Zonë e Rendësishme për Shpendët e quajtur "Laguna e Nartës" me ID "AL005" pasi plotëson kriteret A1, A4i, A4iii, B1i. Ajo njihet si Zona Kryesore e Biodiversitetit (KBA) në nivel global e emëruar "Vjosë - Narta (Vjose-Pishe Poro-Laguna e Nartes)" me ID ALB24. Zona përmbush kriteret Ramsar për numrin e përgjithshme të shpendëve të ujit dimërues me më shumë se 34 000 individë (Kriteri Ramsar është 20 000 individë). Për tre lloje, zona strehon më shumë se 1% të popullatës rajonale. Këto të dhëna janë të mjaftueshme për ta listuar Vjosë-Nartën si një nga zonat më të rëndësishme për shpendët në Shqipëri dhe Rajonin Mesdhetar Lindor. 92 lloje i përkasin grupit të llojeve të vyera.
- Narta është ligatina e dytë më e madhe në Shqipëri. Ajo mban një numër të madh llojesh, veçanërisht shpend dimërues. Laguna e Nartës është zona e dytë më e rëndësishme dimëruese dhe folezuese për shpendët e ujit në Shqipëri.
- Vjosë-Narta strehon 26 lloje Globalisht të Rrezikuara dhe është kështu një zonë ruajtja e së cilës ka një interes mbarë botëror. Përveç kësaj, kompleksi regjistron 189 lloje të Rrezikuara në Shqipëri, fakt që e rendit atë në një zonë të vyer e cila meriton të ruhet me kujdes. Rëndësia e zonës tregohet gjithashtu nga prania e 118 llojeve të mbrojtura në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare.
- Kompleksi Vjosë-Nartë është një zonë e mirënjohur për florën e veçantë dhe larminë e habitateve. Të gjitha këto lloje përbëjnë një tipar të rëndësishëm kombëtar me vlera të veçanta ekonomike dhe shkencore. Disa lloje janë shumë të rralla për Shqipërinë, të tjerë kanë vlera të rëndësishme shkencore, dhe një numër i lartë llojesh përdoren gjerësisht në ekonomi si bimë mjeksore, aromatike, industriale dhe dekorative. Në peizazhin e mbrojtur Vjosë-Nartë janë evidentuar 114 bimë aromatike mjekësore.
- Zona dallon për vlerat e saj ekologjike, historike, dhe arkeologjike, larminë e habitateve dhe mozaikun e pejsazheve. Llojet me vlerë dhe habitatet e bëjnë atë shumë tërheqëse për edukim dhe ndërgjegjësim publik të nxënësve të shkollës, studentëve, publikut në përgjithësi dhe madje edhe vendim-marrësve.

- Prania e pesë Monumenteve Natyrore, Manastiri i Zvernecit (një nga zonat më të vizituara, një atraksion shumë tërheqës për qytetin e Vlorës) dhe zonës arkeologjike të Treportit i japin të gjithë zonës vlera të tjera shtesë në aspektin kulturor dhe eko-turistik, duke e bërë atë të rëndësishme në shkallë lokale dhe kombëtare.
- Zona Vjosë-Nartë ka qenë dhe ende është një qendër kërkimi për shumë institucione shkencore dhe edukative të tilla si Universiteti i Vlorës, Universiteti i Tiranës, Instituti i Hidraulikës, Instituti i Hidrologjisë dhe Meteorologjisë, Instituti i Kërkimeve Biologjike, Instituti i Tokave etj. Fushat shkencore të mbuluara nga këto institucione përfshijnë hidraulikën, hidrologjinë, gjeomorfologjinë, socio-ekonominë dhe biologjinë (zologjinë dhe botanikën)
- Kjo zonë gërsheton një larmi kushtesh të përshtatshme për zhvillimin e turizmit si klimë të shëndetshme dhe kushte sociale e ekonomike të favorshme. Zona është e famshme për pasuritë e saj natyrore dhe kulturore të cilat mund të mbeshtesin aktivtete eko-turistike të shumta të tilla si shëtitje (Kallënga dhe Rezervati i Menaxhuar i Pishë-Poros), vrojtime shpendësh në lagunën e Nartës dhe në Kriporet, turizëm kulturor në zonat historike të Zvernecit dhe të Treportit.

Kufijtë e ZPM janë si më poshtë:

- **Në Veri** – Lumi Vjosa deri në fshatin Mifol,
- **Në Lindje** – Vija që lidh majat e kodrinave “Mishikarta”, “Cecai”, “Cipllaku”, “Kisha”, “Mutreva” dhe “Babica e Vogël”,
- **Në Jug** – Vija që lidh fshatin e Nartës me fshatin e Zvernecit (Pusi i Mezinut – Fusha e Kripores-Pylli i Sodës),
- **Në Perëndim** – Deti Adriatik (Vjosë -Treporti).

PM shtrihet në territorin e dy Njësive Administrative: Njësia Administrative Novoselë në veri të saj dhe Njësia Administrative Qendër në jug dhe 18 fshatra (Zvernec, Nartë, Panaja, Oshtimë, Kërkovë, Bestrovë, Aliban, Poro, Novoselë, Mifol, Cerkovinë, Skroftinë, Fitore, Trevllazër, Akërnë, Bishan, Delisuf, Dëllinjë) me një popullsi prej 24 000 banorësh. Qyteti më i afërt është Vlora, një prej qyteteve më të mëdha të Shqipërisë me një popullsi prej 106 000 banorë. Në zonën e Pishë-Poros (Vlorë) veçohen depozitimet e neogenit dhe të kuaternarit. Depozitimet e kuaternarit sipas gjenezës së tyre ndahen në deluvjale dhe aluviale. Depozitimet aluvjale të kuaternarit mbushin gjithë luginën e Vjosës. Përfaqësohen kryesisht nga subargjilat ngjyrë kafe të hapët me përbërje 5-15 % rërë të imët. Në thellësi argjilat gradualisht ndryshojnë ngjyrën në blu të errët dhe përmbajnë mbeturina organike, fakt ky që tregon karakterin lagunor të depozitimeve të mëvonshme të kuaternarit. Zona e Pishë-Poros (Vlorë) i përket rajonit të Ultësirës aluvionale bregdetare, i cili përfshin zonën bregdetare dhe ultësirat e deltave të derdhjes së lumenjëve me zona me origjinë aluvionale dhe detare. Ky rajon ndahet në tre nënzona:

1. Zona bregdetare e plazheve;
2. Ultësira e hapur e sedimenteve fluvio-aluvionale;
3. Zonat e lagëta, lagunat, liqenet bregdetare të kripura.

1. Nënzona e parë përfshin zonat bregdetare dhe koridoret dunale të sheshta ose lehtësisht të ngritura. Tokat dominante janë ato Arenosols.
2. Nënzona e dytë përfshin zonat e ultësirës apo kodrinore shumë të buta, të cilat janë të bonifikuara tashmë. Kuotat e tyre variojnë nga 0 në 50 m lartësi nga niveli i detit. Tokat dominuese janë Fluvic Cambisols ose Fluvisols, me teksturë thellësisht ranore dhe mbi të gjitha me strukturë të dobët. Drenazhimi natural është i mirë edhe gjatë periudhës së dimrit.
3. Nënzona e tretë përfshin depresionet bregdetare që më parë kanë qenë të mbuluar nga deti.

Në zonën e Pishë-Poros (Vlorë) vihen re këto tipe tokash:

- Tokat e kripura përbëjnë $\frac{1}{4}$ e zonës së mbrojtur dhe vendosen menjëherë pas brezit të dunave. Në këto toka është e përhapur një bimësi halofile e qëndrueshme ndaj përqëndrimit të lartë të kripës. Karakteristikë është dukuria e dinamikës së kripërave në muajt e ndryshëm të vitit. Vihet re se përmbajtja e kripërave në sipërfaqe shkon në raport të zhdrejtë me sasinë e reshjeve. Nivelet më të larta të kripës janë në muajt gusht-tetor dhe më të ulta në muajt prill e janar. Në verë kripërat lëvizin në drejtim të sipërfaqes dhe formojnë një cipë kripë në sipërfaqe, ndërsa në dimër vihet re shpëlarje masive e kripërave. Bimët barishtore më të përhapura janë kripthi (*Salicornia europea*), elbi i detit (*Hordeum maritime*), fshesa (*Limonium vulgare*) etj. Ndër bimët drusore mbizotërojnë marina (*Tamarix parviflora*), shelgu (*Salix sp.*), plepi i bardhë (*Populus alba*) etj.
- Tokat ranore janë të përqëndruara përgjatë gjithë vijës bregdetare në zonën e marrë në studim dhe disa herë me shtrirje më në thellësi. Janë toka pa strukturë apo ku mungojnë horizontet, karakteristike për tipet e tjera të tokave dhe rezultat i veprimtarisë të valëve të detit dhe të lumenjve mbi depozitimet homogjene.
- Tokat ranore pak të zhvilluara janë më të përhapura në vende të ulta. Ato qëndrojnë të mbuluara me ujë për një kohë të gjatë. Karakterizohen nga depozitime ranore të mbuluara në sipërfaqe me një shtresë dheu ose subrëra prej disa cm trashësi. Në disa vatra formohen cipa argjilore të holla shumë të ngjeshura. Bimësia karakteristike është ajo kserofite, me karakteristika morfologjike e anatomike për tu përshtatur kushteve të temperaturave të larta të verës dhe mungesës së theksuar të ujit dhe kripërave minerale. Në përgjithësi në këto mjedise mbizotëron një bimësi e rrallë, që mbulon një pjesë të vogël të sipërfaqes.
- Tokat aluvionale vihen re përgjatë rrjedhjes së lumit Vjosë si dhe afër grykëderdhjes. Kanë ndërtim shtresor, si rrjedhim i depozitimeve të herëpashershme. Depozitimet afër shtratit të lumit kanë përbërje mekanike më të lehtë dhe janë më të varfra me lëndë ushqyese sesa ato që ndodhen larg tij. Formacionet aluvionale zakonisht karakterizohen nga dy shtresa. Në shtresën e parë vendosen depozitime shtratore (të njëjta me ato të shtratit të lumit) të përbëra nga rëra, zhavorë e gurë. Në shtresën e dytë, që është mbi të parën, vendosen subargjilat dhe argjilat në formë brezash horizontal, trashësia e të cilëve ndryshon sipas vendeve. Tokat aluvionale mbajnë shumë lagështirë sidomos gjatë stinës së dimrit. Ato zakonisht kanë pak lëndë organike dhe humus (deri në 2%). Dominojnë subargjilat dhe argjilat.

- Tokat hidromorfe kënetore në zonën e mbrojtur formohen kryesisht nën ndikimin e faktorëve hidrologjik sikurse janë grumbullimi i ujrave të rreshjeve atmosferike në vendet e ulta, gropat dhe përmbytjet e lumenjve.

Vendet me interes:

Laguna e Nartës

Narta është sipërfaqja ujore kryesore e zonës. Pjesa veriore e saj është transformuar në kripore të cilat sot mbulojnë një sipërfaqe prej afro 1 500 ha. Kriporja dhe lagunat ndahen nga një digë prej 13.8 km². Laguna e Nartës (2 900 ha) ndahet nga deti prej një brezi ranor, i mbuluar në pjesën më të madhe të tij prej pyllit të pishave. Laguna komunikon me detin nëpërmjet dy kanaleve artificiale. Kanali jugor është 200 m i gjatë, 6-48 m i gjerë dhe 0.2 -1.8 m i thellë. Kanali verior (Dalani i madh) është 800 m i gjatë, 11-60 m i gjerë dhe 0.3-0.5 m i thellë. Kanali ka një debit prej 2.2–4.3 m³/s. Të dy kanalet bllokohen shpesh për shkak të mbushjes nga sedimentet. Laguna ka një thellësi mesatare prej 1.2 m. Thellësia maksimale arrin 2.08 m ndërsa thellësia minimale është 1.08 m. Siç do lagunë tjetër edhe këtu regjimi ujqor është në varësi të baticë-zbaticës. Një ndikim të madh kanë edhe erërat. Era jugore ul nivelin e lagunës me 20-25 cm ndërsa era e veriut ngrë nivelin me 15-20 cm. Pjesa lindore e lagunës e cila ndikohet pak nga ujërat detare, shfaq luhatje të theksuara të kripësisë. Ujërat e lagunës janë pak alkaline (pH 8.4-8.8). Sasia e Oksigjenit të tretur varion midis 5-10 mg/l. Kur sasia e ujit të ëmbël është mjaft e ulët (veçanërisht gjatë verës) dhe kur kanalet e komunikimit janë të bllokuara nga mbushjet, një sipërfaqeje prej afro 1000 ha thahet ndërsa një pjesë tjetër prej afro 800 ha kap një thellësi prej 10 cm. Kjo thatësi është mjaft e dëmshme për botën e lagunës.

Pishë -Poro

Pishë-Poro, deri në 2004 një Rezervë Natyrore e Menaxhuar përfaqëson duna ranore të mirë zhvilluara (deri në 6-8 m lartësi) si dhe bimësi psamofite, higrofile dhe halofite. Pjesa kryesore e rezervës mbulohet nga pylli i pishës. Një pjesë e dunave ranore të Pishë-Poros janë shkatërruar si pasojë e marrjes së paligjshme të rërës. Megjithë dëmtimet e mësipërme, ish Rezerva Natyrore e Menaxhuar është akoma në gjendje të mirë. Pjesë të degraduara të saj mund ta rrimarin veten nëse bëhen ndërhyrjet e duhura.

Kallënga

Kallënga, është një lagunë e cekët prej 450 ha. Lidhet artificialisht me detin nëpërmjet një kanali që është hapur vetëm kohët e fundit. Përdoret për peshkim me rrjeta ndërkohë që së fundi në grykën e kanalit është ndërtuar dhe një dajlan.

Kodrat e Panajasë

Kodrat e Panajasë shtrihen në pjesën lindore dhe jugore të PM. Pika më e lartë arrin 246 m dhe ndodhet midis Trevllazërit dhe Llakatundit. Makia mesdhetare dhe pylli i dushkut dikur tipike për këtë zonë, sot janë zëvendësuar nga ullishtat.

Kriporet

Përfshin pjesën e dikurshme veriore të lagunës së Nartës e transformuar në Kripore në fillimet e viteve 50'. Sipërfaqja e sotme është afro 1500 hektarë. Përbëhet nga shumë pellgje të cekët në brendësi të cilave ka diga dhe ishuj të vegjël që i kthejnë kriporet në vende tepër interesante për shpendët e ujit folezues.

Fusha e Akërnisë

Shtrihet në veri të lagunës së Nartës dhe kriporeve. Dikur një tokë kënetore, sot kjo hapësirë është zëvendësuar nga toka bujqësore. Deri në fillimin e viteve 90', fusha mbulohej nga një rrjet i kompletuar ujitjeje dhe kullimi. Më pas, një pjese e mirë e rrjetit të ujitjes dhe kullimit u shkatërrua. Një pjesë e madhe e tokës së dikurshme bujqësore sot është braktisur ose përdoret për kullotje.

Fshatrat dhe Popullsia (shpërndarja e saj qytet dhe fshat)

Tendencat demografike dhe shpërndarja e popullsisë:

Zona e Pejsazhit të Mbrojtur Vjosë-Nartë banohet nga një popullsi prej afro 24 000 banorësh të shpërndarë në 18 qendra urbane. Numri i familjeve është rreth 5 440, me një mesatare prej 4-5 personash për familje. Numri mesatar i banorëve në qendrat urbane varion nga 573 banorë në fshatin Skrofotinë deri në 3693 banorë në fshatin Nartë.

Dendësia e popullsisë në Novoselë është 108 banorë/km² ndërsa për vetë Njësinë Administrative, densiteti është vetëm 35,5 banorë/km². Dendësia në Njësinë Administrative Qendër është 189 banorë/km², ndërsa në komunë nuk i kalon 49 banorë/km². Gjatë viteve 90's numri mesatar i lindjeve për Njësinë Administrative Qendër ishte 17.4/1000 banorë ndërsa në Novoselë 14.2 /1000 banorë. Shkalla e rritjes së popullsisë gjatë viteve 1989-1999 është afro 13%. Rritja mesatare vjetore është 360 persona në vit, një nga shkallët më të larta të rritjes në Shqipëri. Tendencat e ardhshme parashikojnë një rritje të mëtejshme të numrit të familjeve dhe një rënie të numrit të anëtarëve për familje.

Viti i shpalljes si ZM dhe arsyet (vlera e ZM)

Emri i Zonës së Mbrojtur: Peisazh i Mbrojtur Vjosë-Nartë

Kategoria: E pestë

Vendimi me të cilin është shpallur: Nr.680, datë 22.10.2004

Disa prej mjediseve kryesore të Vjosë-Nartës janë ligatinat, tokat bujqësore, pyjet dhe zonat urbane (Tabela 1). Mjediset ligatinore zënë 37% të sipërfaqes së përgjithshme. Mjedisi tjetër kryesor është toka bujqësore që zë afro 33% të sipërfaqes. Pyjet përbëjnë habitatin e tretë dhe mbulojnë 6% të territorit. Pjesa qendrore e PM është laguna e Nartës, një lagunë e cekët prej 2 900 hektarësh, rrethuar nga kodra në pjesën jugore dhe lindore, tokë bujqësore në veri dhe dy laguna të vogla në veri-perëndim.

E gjithë zona dallohet për biodiversitetin e habitateve dhe pasurinë e florës dhe të faunës. Shumë prej tyre janë të vyera për shkak të rrallësisë së tyre lokale, kombëtare ose ndërkombetare. Një sërë habitatesh tipike për ligatinat vrojtohen në zonën e projektit: shkurret dhe makia mesdhetare në zonën kodrinore, pyjet aluvionale të lumit Vjosë, sipërfaqet ujore me ujë të embël në Zvërrnec dhe kodrat e Panajasë, lagunat bregdetare të Nartës dhe Kallëngës, kënetat e kripura të Akërnisë etj.

Pasuria e habitateve shpjegon edhe praninë e një numri të lartë bimësh, rruazorësh dhe pararruazorësh si shpendët, gjitarët, zvarranikët, insektet dhe peshqit.

Mes shumë habitateve që përbëjnë zonën e mbrojtur, vlen të theksohet prania e tre habitateve tipike për rajonin: (i) dunat e rërës (ii) laguna e Nartës dhe (iii) kriporet e Nartës.

- Në kohët e shkuara, dunat e rërës, kanë qenë të shpërndara gjerësisht në bregdetin shqiptar por shumica e tyre është shkatërruar nga marrja e rërës. Aktualisht dunat e rërës të kompleksit të ligatinave të Vjosë-Nartës, përbëjnë dunat e fundit të mbetura të bregdetit Shqiptar.
- Laguna e Nartës është laguna e dytë bregdetare më e madhe në Shqipëri. Ky habitat i veçantë është shumë i njohur për vlerat e mëdha të biodiversitetit të saj.
- Kriporet e Nartës përbëjnë gjithashtu një habitat tipik duke patur në konsideratë që në Shqipëri nuk egzistojnë më kripore të tjera. Megjithëse është një habitat gjysëm industrial, kriporet janë të rëndësishme për biodiversitetin e tyre, veçanërisht për shpendët folezues dhe shtegtarë.

Vlera historike dhe arkologjike të zonës

Vlerat historike dhe arkeologjike të zonës, siç është përmendur më lart janë unike dhe me interes për tu vizituar dhe shijuar. Por këto vlera duhet të ruhen, theksohen, dhe të lejohet hyrja dhe përdorimi për vizitorët. Disa prej këtyre vlerave, të tilla si Manastiri i Zvërrnecit kanë nevojë për ndërhyrje rehabilituese në mënyrë që të restaurohen dhe të vihen në pah vlerat e tyre dhe të bëhen më tërheqëse për vizitorët.

Kisha e Shën Mërisë

Ndodhet në ishullin e Zvërrnecit, në pjesën jugor të lagunës së Nartës. Është një Monument Kulture që daton nga shekulli i 13-të. Kisha është e mirënjohur për pikturat murale, si dhe gdhendjet në dru që tregojnë lule dhe kafshë të ndryshme. Kisha sot është restauruar dhe përdoret si vend kulti. Çdo 15 Gusht në ishullin e Zvërrnecit organizohet festa e vitit, sigurisht me origjinë fetare.

Triporti

Gjendet në perëndim të lagunës së Nartës, në afërsi të fshatit Zvërrnec. Gërmimet arkeologjike kanë treguar se zona ka ndërtesa antike që datojnë nga periudha greko-romake. Triporti ka qenë një port i rëndësishëm që lidhte qytetin e qendra të tjera antike si Aulona, Apollonia, Oriku dhe Amantia.

Spinarica.

Sipas dokumenteve të Shekullit të 12-të, Spinarica ishte një nga qytetet mesdhetare të Detit Adriatik. Gjendej në afërsi të lagunës së Nartës, në grykëderdhjen e Lumit Vjosa. Spinarica ishte një qendër e rëndësishme tregtare veçanërisht për drithërat, gjënë e gjallë, leshin dhe hekurin. Pas

shkullit të 15-të, qyteti humbi rëndësinë e vet dhe nuk përmendet më nga dokumentet historike. Rrënojat e tij nuk janë zbuluar ende për shkak të ndryshimeve të mëdha natyrore dhe njerëzore në zonën bregdetare.

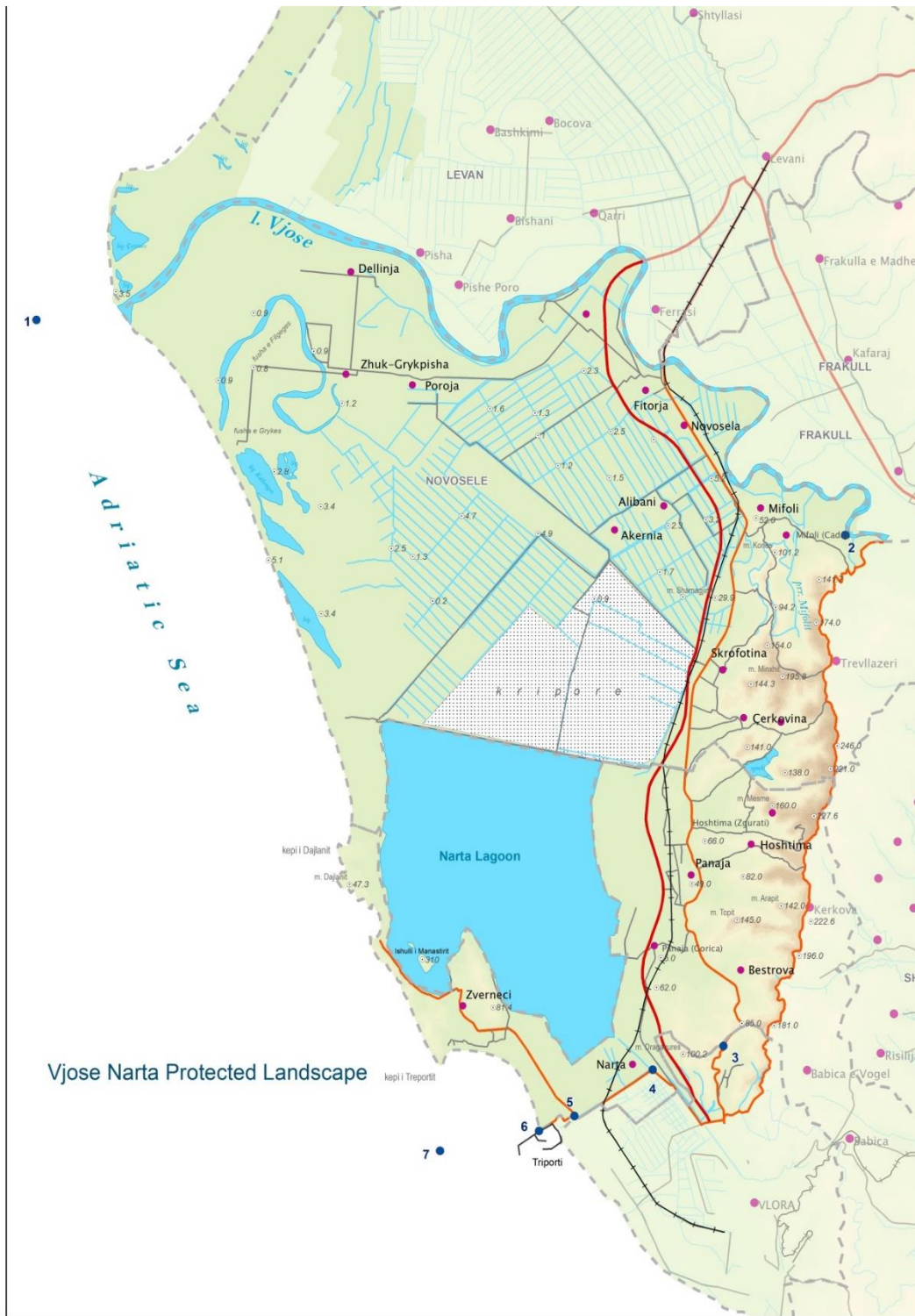
Vlera artistike, kulturore, fetare dhe peisazhore

Vlera artistike dhe peisazhore, prania e pesë Monumenteve Natyrore, zonës arkeologjike të Treportit, Monumente Kulturore të lartë përmendura i japin të gjithë zonës vlera të tjera shtesë në aspektin kulturor dhe eko-turistik, duke e bërë atë të rëndësishme në shkallë lokale dhe kombëtare. Një ngjarje kulturore e rëndësishme janë Karnavalet e Nartës, një ngjarje kulturore që është rikthyer më 11 Prill 2004 mbas shumë viteve shkëputje.

Tabela 1. Përdorimi i territorit në Zonën e Pejsazhit të Mbrojtur Vjosë-Nartë

Habitatet kryesore	Sipërfaqja (në ha)
Ligatina	10,210
Pyje	1,167
Toka bujqësore	7,798
Zona urbane	277
Aeroport	286
Total	19,738 ha

Nënzonat kryesore në brendësi të kompleksit janë: Laguna e Nartës dhe kriporet, Ish-rezervati i Pishë-Poros, Lagunat e Kallëngës, Kodrat e Panajasë dhe Fusha e Akërnisë.

Shtrirja gjeografike e PM Vjosë-Nartë.

Figura 1. Harta e zonimit të Peizazhit të Mbrojtur Vjosë-Nartë

Territori i zonës së Pejsazhit të Mbrojtur Vjosë-Nartë ndahet në katër nënzona të mëdha:

1. Zona Qëndrore
2. Zonë e Përdorimit Tradiconal
3. Zona e Zhvillimit të Qëndrueshëm
4. Zona e Zhvillimit

II. KLIMA

Lagështia e ajrit është e lidhur me temperaturën. Mesatarja mujore e lagështisë ndryshon nga 62 - 69 %, ndërsa mesatarja vjetore është 66%. Era kryesore është briza detare, tepër e dukshme sidomos gjatë verës. Stina e dimrit dominohet përgjithësisht nga era e lindjes me një shpejtësi mesatare prej 3.5 m/s. Drejtimi kryesor i erës është ai lindor (24.4 %) i ndjekur nga drejtimi verilindor. Vera dominohet nga briza detare me drejtim perëndimor. Drejtimi kryesor është ai veriperëndimor (17.6 %) dhe perëndimor (9.4 %.) Shpejtësia mesatare e erës është përkatësisht 4.4 m/s dhe 5.2 m/s. Zona në studim ndodhet në Ultësirën Perëndimore të Shqipërisë dhe si e tillë ajo karakterizohet nga fusha klimatike Qëndrore Mesdhetare. Dimri është përgjithësisht i butë, me rreshje të shumta ndërsa vera e nxehtë dhe e thatë. Rreshjet bien kryesisht në formën e shiut. Rreshjet e borës janë tepër të pakta dhe me kohëzgjatje shumë të shkurtër. Rrezatimi diellor si një nga faktorët klimatikë kryesorë është mjaft uniform në të gjithë zonën. Vlera vjetore mesatare e rrezatimit diellor është 1540 këh/m². Vlera më e lartë regjistrohet në Korrik (216.5 këh/m²) ndërsa ajo më e ulët në Dhjetor (52.1 këh/m²). Temperatura mesatare vjetore varion nga 15.4 °C në Llakatund deri në 16.3 °C në Vlorë. Temperatura maksimale vjetore kapet në Korrik/Gusht me 30.0 °C ndërsa minimalja në Janar me 4.8 °C. Për shkak të thellësisë së kufizuar, regjimi termik i ujërave të lagunës është i ngjashëm me temperaturën e ajrit. Uji i detit që hyn në lagunë ka një ndikim të madh në regjimin termik, veçanërisht pranë kanaleve të vetë komunikimit. Temperaturat më të ulëta në lagunë regjistrohen në periudhën Dhjetor-Janar ndërsa më të lartat në Korrik-Gusht. Temperatura mesatare vjetore është 14.9°C. Rreshjet mesatare në zonë kapin shifrën e 892 mm në vit. 80% e rreshjeve bien gjatë periudhës së lagësht të vitit (Tetor-Maj) dhe vetëm 20% gjatë periudhës së thatë. Vlera mesatare vjetore e avullimit është 1173 mm (56% e saj gjatë periudhës së nxehtë të vitit). Kjo vlerë tregon se avullimi është më i lartë sesa rreshjet, fakt ky që tregon qartë se ekosistemi ka nevojë për prurje ujore.

III. SHËRBIMET E EKOSISTEMIT

Riprodhim dhe strehim i gjallesave

Kompleksi ligatinor i Vjosë-Nartës ofron kushte ideale për dimërimin dhe folezimin e një numri të madh të llojeve të shpendëve të lidhur me mjediset ujore. Nga numërimet dimërore është regjistruar që në lagunë gjenden rreth 30.000 mijë shpendë dhe strehohen më shumë se 23% e llojeve ujore dimërues në Shqipëri. Diversiteti i lartë i habitateve dhe mjedisve ujore ofrojnë kushte për ushqim dhe riprodhim duke e shndërruar në zonën e dytë më të rëndësishme për shpendët e ujit në vendin tonë. Numri më i lartë i shpendëve dimërues gjendet në mjediset ujore të Lagunës së Nartës dhe Kripores. Gjatë sezonit të folezimit, laguna shërben si vend shumimi për 630-830 çifte shpendësh të ujit. Numri më i madh i llojeve përqëndrohët në brendësi të rripave të tokës së kripores së Nartës, ku folezojnë lloje si vraponjësi gushëbardh (*Charadius alexandrines*), kalorësi (*Himantopus himantopus*) dhe Sqepbiza (*Recurvirostra avosetta*).

Bujqësia

Për Njësinë Administrative të Novoselës, pjesa më e madhe e tokave i takon kategorive VI, VII dhe III. Ndërsa në Njësinë Administrative Qendër dominojnë kategoritë V, VIII dhe IV. Sipas specialistëve përkatës, cilësia më e mirë e tokës i takon përgjithësisht kategorive 1-3. Sipas statistikave bujqësore, sipërfaqja më e madhe e tokës përdoret për prodhimin e foragjerëve, grurit dhe perimeve të ndryshme. Po këto kultura zënë dhe peshën kryesore në prodhim. Gjatë viteve të fundit, sipërfaqja e tokës bujqësore e përdorur për drithëra është reduktuar në favor të perimeve. Një pjesë e tokës bujqësore është transformuar në sera për prodhimin e domates dhe të kastravecit. Megjithë rëndësinë e tij të vogël, aktiviteti bujqësor vuan nga mungesa e një tregu bujqësor të organizuar, infrastrukturës së transportit, zhvillimi i dobët i agro-industrisë, mungesa e kreditimeve bankare për fermerët, shërbimet e dobëta agronomike etj.

Prodhimi i frutave

Prodhimi i frutave është kthyer në një aktivitet të rëndësishëm ekonomik dhe një burim i vlefshëm të ardhurash. Ai mbështetet në kushtet e mira të tokës, gjeomorfologjisë, klimës si dhe traditës. Në Njësinë Administrative Qendër prodhimi i frutave zë 21% të prodhimit bujqësor ndërsa në Novoselë vetëm 8.4% të tij. Njësia Administrative Qendër ka gjithashtu 118 000 rrënjë ullinj që japin 60% të prodhimit total të ullinjve në rrethin të Vlorës. Gjatë viteve të fundit, ka një rritje të interesit për vreshtarinë e cila përdoret për prodhimin e verës dhe të rakisë. Kjo sipërfaqe rritet për çdo vit me 8 ha në Njësinë Administrative Qendër dhe me 5-6 ha në Novoselë.

Blegtoria

Blegtoria është një aktivitet ekonomik që sjell mjaft të ardhura. Në Njësinë Administrative Qendër, aktiviteti blegtoral jep 34% të të ardhurave ndërsa në Novoselë ku aktivitet është akoma më i rëndësishëm me 57% të të ardhurave. Pjesa më e madhe e blegtorisë përbëhet nga dele, lopë dhe dhi. Gjithashtu i lartë është dhe numri i pulave. Çdo familje ka mesatarisht një lopë, dy dele dhe disa pula për nevojat familjare. Disa prej fermerëve kanë nisur mbarështimin e fermave të vogla prodhuese për mish, qumësht, vezë dhe mjaltë. Destinacioni final i prodhimeve blegtorale është tregu vendas si dhe përdorimi vetjak.

Ashtu si dhe prodhimi bujqësor, edhe prodhimi blegtoral vuan nga mungesa e një tregu blegtoral të organizuar, mungesa e infrastrukturës së transportit, zhvillimi i dobët i agro-industrisë, mungesa e kreditimeve bankare, shërbimet e dobëta veterinarë etj.

Agro-industria

Agro-industria nuk është shumë e zhvilluar megjithë larminë dhe begatinë e prodhimeve bujqësore dhe blegtorale. Tashmë është rritur shumë vëmendja për prodhimet vendase por mungesa e infrastrukturës dhe logjistikës bujqësore mbetet sërish një pengesë e rëndësishme. Në zonë janë ngritur disa fabrika përpunuese të produkteve të ndryshëm si djathit, vajit të ullirit, bimëve mjeksore, pijeve alkoolike dhe freskuese, sallamrave, lëkurës, leshit etj.

Në Novoselë ka gjithashtu një fabrikë të përpunimit të bretkosave dhe të tregtimit të tyre. Kjo degë e industrisë ushqimore funksionon që prej 30 vjetësh. Gjatë 10 viteve të fundit, sasia mesatare e prodhimit të mbledhur është afro 2 700 kv/vit. Ndërmarrja punëson çdo vit afro 60

punëtorë sezonalë. Modernizimi dhe investimet e mëtejshme në agro-industri besohet se do ta kthejnë atë në një mbështetëse të fuqishme të industrisë turistike në zonë dhe më gjerë.

Turizmi

Kjo zonë gërsheton një larmi kushtesh të përshtatshme për zhvillimin e turizmit si klimë të shëndetshme dhe kushte sociale e ekonomike të favorshme. Megjithë rritjen e kërkesës për turizëm, kjo degë nuk është ende shumë e zhvilluar për shkak të mungesës së infrastrukturës dhe planeve të përshtatshme urbane. Përveç kësaj duket se qeveria shqiptare nuk ka ende një strategji të qartë për zhvillimin e turizmit në zonën e Vlorës. Vendimet e fundit të qeverisë si kërkimi i naftës, krijimi i parkut industrial dhe energjitik e dëmtojnë perspektivën turistike të zonës. Megjithë mungesat e sipërpërmendura, në Njësinë Administrative të Novoselës vazhdon të praktikohet turizmi ditor. Gjatë fundjavave verore, numri i turistëve ditor shkon deri në 250-270 persona. Piku turistik arrihet në periudhën 15 Korrik - 15 Gusht. Turizmi familjar është ende në hapat e tij të parë. Afro 150 familje vijnë çdo vit në zonë për turizëm balnear.

Peshkimi

Gjatë periudhës 1975-1990 kapjet vjetore të peshkut ishin afro 55 kg/ha (d.m.th. 1 590 kv/vit) me një maksimum prej 70 kg/ha (2 023 kv/vit) në vitet 1980-87. Afro 30% e prodhimit vjetor përbëhej nga gaforret (*Carcinus aestuarii*). Sipas të dhënave më të fundit, numri i peshkatave dhe kapjet kanë shënuar rënie përkatësisht. Numri i peshkatarëve të ligjshëm ka rënë në 50 vetë ndërsa zëniet në vitin 2003 janë 46 kg/ha ose 1 340 kv/vit.

Llojet kryesore të peshkut janë qefulli (katër lloje të ndryshme), ngjala, levreku, kocja dhe aterina. Struktura e peshkut dominohet nga qefulli, peshk i cili ka dhe një vlerë të ulët në treg. Llojet më vlera të larta si levreku dhe kocja përbëjnë vetëm 25 % të zënieve. Këto sasi janë 2-4 herë më të ulëta se në lagunat e tjera bregdetare të Shqipërisë. Sot peshkimi punëson 50-100 persona. Zonat e peshkimi përfshijnë lagunën e Nartës, Limopuan, Derdhjen e vjetër të lumit Vjosë, lagunën e Kallënges, lumin Vjosa dhe brezin litoral. Peshkimi organizohet në disa subjekte peshkimi të organizuara që gjuajnë ose në dajlanet e kanaleve të komunikimit (2 grupe me 8 dhe 6 peshkatarë secila) ose me rrjeta të ndryshme në ujërat e lagunës (10 grupe të licensuara me 3 peshkatarë secili). Përveç peshkatarëve të ligjshëm, në lagunë gjuajnë dhe afro 20 peshkatarë të palicensuar të cilët nuk paguajnë asnjë taksë ndaj autoriteteve shtetërore. Peshku shitet kryesisht në restorantet e Vlorës, Fierit etj. Një pjesë e vogël shkon dhe për konsum familjar. Në përgjithësi zëniet e peshkut konsiderohen si të pakta për shkak të disa faktorëve të nxitur nga njeriu apo nga natyra. Siç është thënë dhe më parë, laguna e Nartës vuan nga eutrofikimi, i cili vjen nga mungesa e komunikimit me detin, marrjen ekseseve të ujit nga kriporja, mungesën e ujit të ëmbël, derdhjen e ujërave të zeza, futjen e ndotësve organikë industrialë etj. Përveç kësaj peshkimi i jashtëligjshëm është mjaft i zakonshëm. Syzja e rrjetës është shpeshherë shumë më e vogël se normat e lejuara duke çuar kështu në kapjen e peshqve tepër të vegjël (madhësi dhe moshë). Peshkimi zhvillohet edhe në zona të mbrojtura si Shamodura, në pjesën veri-perëndimore të lagunës së Nartës. Anije të mëdha peshkimi gjuajnë në cektina detare dhe shkatërrojnë kështu rezervat peshkore që pritet të hyjnë në ujërat e lagunës.

Prodhimi i kripës

Kriporet mbulojnë sot një sipërfaqe prej 1 472 ha. Prodhimi i kripës nisi në vitin 1958. Në vitet e para, kriporet prodhonin rreth 25-30,000 ton/vit (Fig. 7) dhe punësonin afro 250 vetë prej fshatrave të zonës dhe qytetit të Vlorës. Prodhimi u rrit në vitin 1970 me 70 000 ton dhe punësonte deri në 800 vetë. Në vitin 1975, kriporet nisën nxjerrjen në treg të kripës së jodizuar me një kapacitet prej 5 000 ton/vit. Prodhimi arriti maksimumin e vet në vitet 1975-1985 me një total prej 140 000 ton kripë. Në atë kohë, kriporet punësonin afro 1250 vetë.

Kontrolli i erozionit

Megjithëse në një shkallë të kufizuar, erozioni është një fenomen natyror në zonën e studimit, duke patur parasysh karakteristikat gjeologjike, fizike dhe kushtet klimatike të zonës. Është e vërejtur kryesisht në vargun kodrinor i cili përbën kufirin lindor të zonës së projektit. Por erozioni shfaqet dhe si një fenomen i kohëve të fundit i nxitur nga prerjet pa kriter, mbikullotja dhe zjarret. Si i tillë është sigurisht një problem për tu marrë në konsideratë nga plani i menaxhimit. Rehabilitimi i habitateve të degaduara do ta parandalonte kthimin e erozionit në një fenomen të zakonshëm.

Ruajtja e cilësisë së ujit dhe pakësimi i ndotjeve.

Zona është e pasur në burime ujore, veçanërisht ujëra sipërfaqësore të cilat janë jetësore për furnizimin me ujë të zonës dhe zhvillimin ekonomik të saj. Megjithëse ndotja e ujit nuk përbën një problem për momentin, herët a vonë mund të jetë i tillë, për shkak të zhvillimeve të planifikuara, veçanërisht ato që vijnë nga industria e transportit dhe turizmit. Prandaj ruajtja e habitateve natyrore përbën një shqetësim i cili duhet të theksohet nga ky plan menaxhimi.

Kullotja dhe bagëtia

Siç është përmendur edhe më lart kullotja dhe bagëtia janë nga aktivitetet kryesore ekonomike të zonës. Në total zona ka 4 100 gjedhë, 25 200 dele etj. Çdo përmirësim në cilësinë e kullotës dhe furnizimin me ujë për bagëtinë do të rriste sigurisht një aktivitet të tillë si dhe rëndësinë e saj ekonomike.

Pylltaria

Zonat pyjore përdoren për kullotje, dru zjarri dhe mbledhje tagjie. Shfrytëzimi i drurit nuk përbën ndonjë problem akut për momentin. Disa nga aktivitetet e përmendura më lart kanë nevojë për kontroll në mënyrë që të parandalohet degradimi i mëtejshëm i pyjeve dhe shkurretave.

Fermtat bujqësore

Është e sigurt që aktiviteti ekonomik kryesor në zonën e projektit është bazuar në sipërfaqjet e mëdha të tokave bujqësore dhe veçanërisht në ullishtet. Një pjesë e madhe e tokave bujqësore sot është braktisur për shkak të mungesës së një rrjeti kullues dhe ujitës. Në rast rehabilitimi të një rrjeti të tillë, bujqësia mund të jetë përsëri aktiviteti ekonomik më premtues i zonës.

Pemtaria

Nuk është shumë e zhvilluar megjithë nismat e kohëve të fundit veçanërisht në Bishan dhe Nartë kanë sjellë rritje të peshës së saj në ekonominë lokale.

Bimët mjeksore

Në peizazhin e mbrojtur Vjosë-Nartë janë evidentuar 114 bimë aromatike mjekësore ku përmendim *Alkanna tinctoria Tausch.*, *Allium sativum L.*, *Anethum graveolens L.*, *Bellis perennis L.*, *Brassica nigra (L.) Koch.*, *Capsicum annum L.*, *Cichorium intybus L.*, *Daucus carota L.*, *Dianthus caryophyllus L.*, *Juniperus oxycedrus L.*, *Matricaria camomila L.*, *Myrtus communis L.*, *Ocimum basilicum L.*, *Papaver rhoeas L.*, *Phragmites communis Trin.*, *Portulaca oleracea L.*, *Rosa canina L.*, *Urtica dioica L. etj.*

Kontributi në qëndrueshmërinë e klimës

Dunat e rërës, pyjet dhe ligatinat kanë një ndikim mbi klimën lokale. Pyjet dhe dunat zvogëlojnë ndikimin e erës në pjesët e brendshme të kompleksit. Ligatinat shërbejnë për reduktimin dhe zbutjen e efekteve stresuese së temperaturës së ajrit.

Ndërgjegjësimi dhe edukimi i publikut

Zona dallon për vlerat e saj ekologjike, historike, dhe arkeologjike, larminë e habitateve dhe mozaikun e pejsazheve. Në të njëjtën kohë, siguron shembuj të një sjellje të mirë dhe të keqe të njerëzve kundrejt natyrës dhe botës së egër. Zona ka mundësi të shumta për një zhvillim të qëndrueshëm dhe prosperitet. Llojet me vlerë dhe habitatet e bëjnë atë shumë tërheqëse për edukim dhe ndërgjegjësim publik të nxënësve të shkollës, studentëve, publikut në përgjithësi dhe madje edhe vendim-marrësve.

Aktivitete pushuese dhe turistike

Zona e projektit ofron potenciale të larta për aktivitete të turizmit dhe të kohës së lirë. Siç është përmendur dhe më lart aktivitetet e turizmit mund të bazohen në një infrastrukturë të zhvilluar mirë si dhe në shërbimet e akomodimit. Zona është e famshme për pasuritë e saj natyrore dhe kulturore të cilat mund të mbeshtesin aktivitete eko-turistike të shumta të tilla si shëtitje (Kallënga dhe Rezervati i Menaxhuar i Pishë-Poros), vrojtime shpendësh në lagunën e Nartës dhe në Kriporet, turizëm kulturor në zonat historike të Zvërnecit dhe të Treportit. Fatkeqësisht deri tani është bërë shumë pak për zhvillimin e turizmit miqësor me mjedisin. Disa nga zonat e përdorura sot për aktivitetet pushuese nuk janë të kontrolluara dhe kanë sjellë ndotje dhe shqetësim të botës së egër.

Kërkime dhe studime

Zona Vjosë-Nartë ka qenë dhe ende është një qendër kërkimi për shumë institucione shkencore dhe edukative të tilla si Universiteti i Vlorës, Universiteti i Tiranës, Instituti i Hidraulikës, Instituti i Hidrologjisë dhe Meteorologjisë, Instituti i Kërkimeve Biologjike, Instituti i Tokave etj. Fushat shkencore të mbuluara nga këto institucione përfshijnë hidraulikën, hidrologjinë, gjeomorfologjinë, socio-ekonominë dhe biologjinë (zologjinë dhe botanikën)

IV. RRJETI HIDRIK, RRUGOR DHE BURIMET UJORE

Rrugët me anë të të cilave shkohet në destinacion: Duke ndjekur rrugën nacionale Vlorë-Fier (Vlorë-Kriporja-bregdeti i Nartës-Hidrovori), ose Vlorë-Pylli i sodës-fshati Zvërnec.

Rrugët

Rrjeti rrugor në rrethin e Vlorës ka një zgjerim prej 200 km. Ekzistenca e tij mundëson zhvillimin e turizmit, ndonëse duhet theksuar se cilësia e rrjetit rrugor nuk është shumë e mirë. Parashikohet që në këtë rrjet mund të kalojnë afro 4 000 makina në ditë gjatë verës dhe afro 5 000 makina gjatë fundjavës verore. Transporti publik midis Vlorës dhe Nartës kryhet me anë të autobuzave.

Furnizimi me ujë

Njësia Administrative e Novoselës si dhe një pjesë e Njesisë Administrative Qendër (Trevllazër, Panaja, Oshëtima) furnizohen nga stacioni i pompimit të Novoselës. Uji merret nga 6 puse secili me një kapacitet prej 25 l/sek. Komuna Qendër furnizohet nga burimi i "Ujit të Ftohtë" nëpërmjet stacionit Nr. 4 me një kapacitet prej 5 l/sek. Uji është i siguar për 24 orë. Megjithë rezervat ujore të mëdha, përsëri furnizimi me ujë mbetet problematik për Novoselën. Në vend të kuotës së përcaktuar prej 150 l/person, furnizimi i sotëm është vetëm 90 l/person. Mangësia e furnizimit me ujë lidhet me amortizimin e rrjetit të shpërndarjes së ujit, keqpërdorimin, mungesës së energjisë elektrike etj. Planet e rehabilitimit të rrjetit ujqor janë tashmë të përfunduara. Këto plane i sigurojnë Novoselës ujë të rrjedhshëm në 24 orë.

Ujitja

Ujitja bazohet në ujërat e lumit Vjosë si dhe në rezervuarët e Panajasë. Infrastruktura e ujitjes përbëhet nga një stacion ujqor në Mifol me një kapacitet prej 4 000 l/sek. Destinacioni final i sistemit të ujitjes është toka bujqësore e Akërnisë dhe rezervuarët e peshkimit në Gorricë. Sipërfaqja e tokës së ujqitur sot kap 1 100 ha (Tab. 5). Toka bujqësore e Qëndrës furnizohet nga rezervuari artificial i Panajasë me një kapacitet prej 1.4 million m³ ujë për një sipërfaqe prej 300 ha.

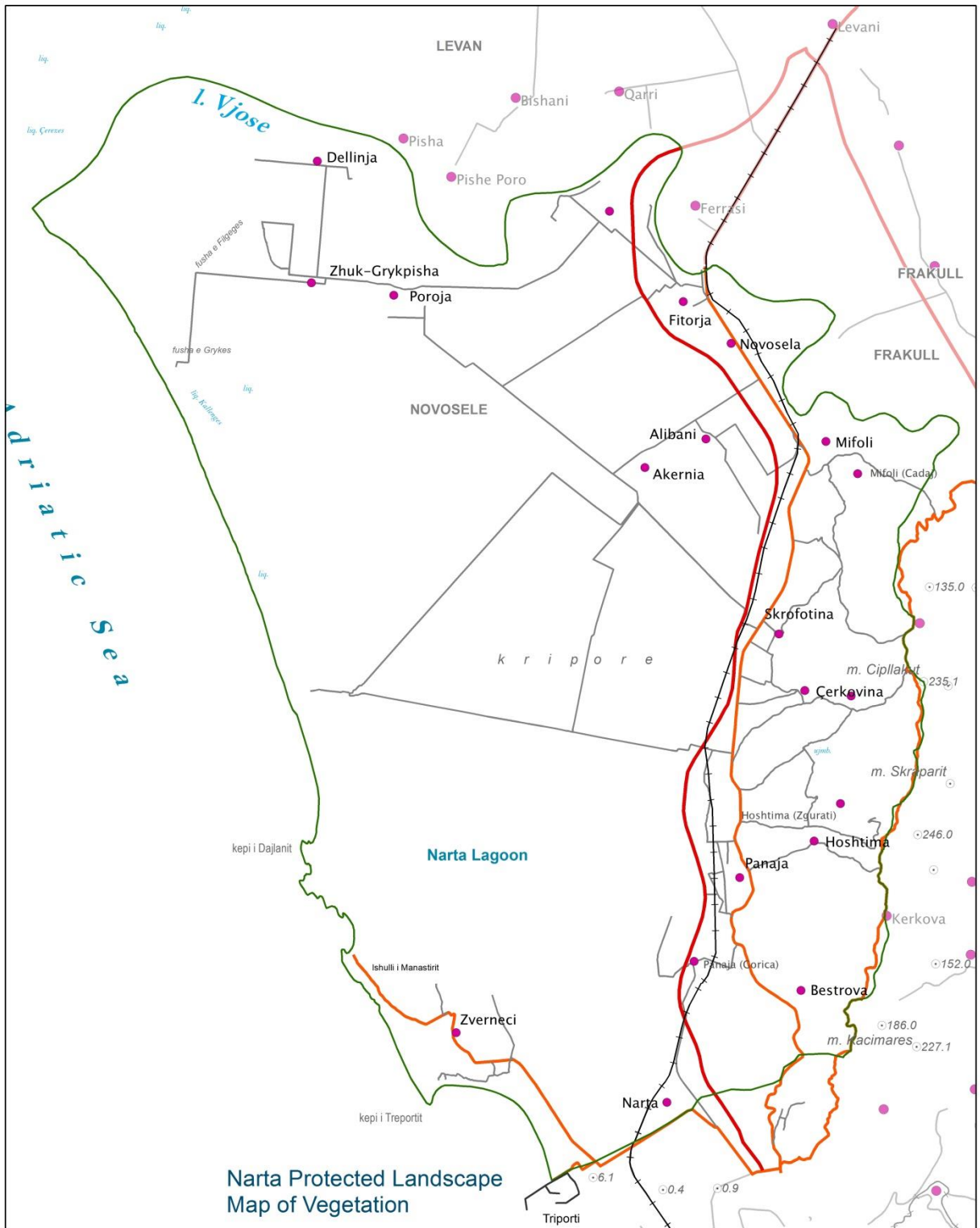
Hidrologjia

Ujërat nëntokësore

Kompleksi është përgjithësisht i varfër në ujëra nëntokësore. Këto ujëra akumulohen në depozitime të cekta ranore; janë me cilësi dhe vëllim të ulët. Shpesh uji sigurohet me anë të puseve të gërmuara me dorë. Thellësia e ujërave nëntokësore varion nga 1-10 m. Rryma kryesore e ujërave nëntokësore është perëndimore në drejtim të detit Adriatik.

Ujërat sipërfaqësorë: ujitja dhe kullimi

Drenazhuesi kryesor i zonës është lumi Vjosë që derdhet në detin Adriatik dhe lumi i Shushicës i cili është dhe tributar i lumit Vjosë. Kodrat e ulëta në lindje të kompleksit janë të lidhura me zgjerimin më verior të maleve të Kurveleshit.

a. Ujitja

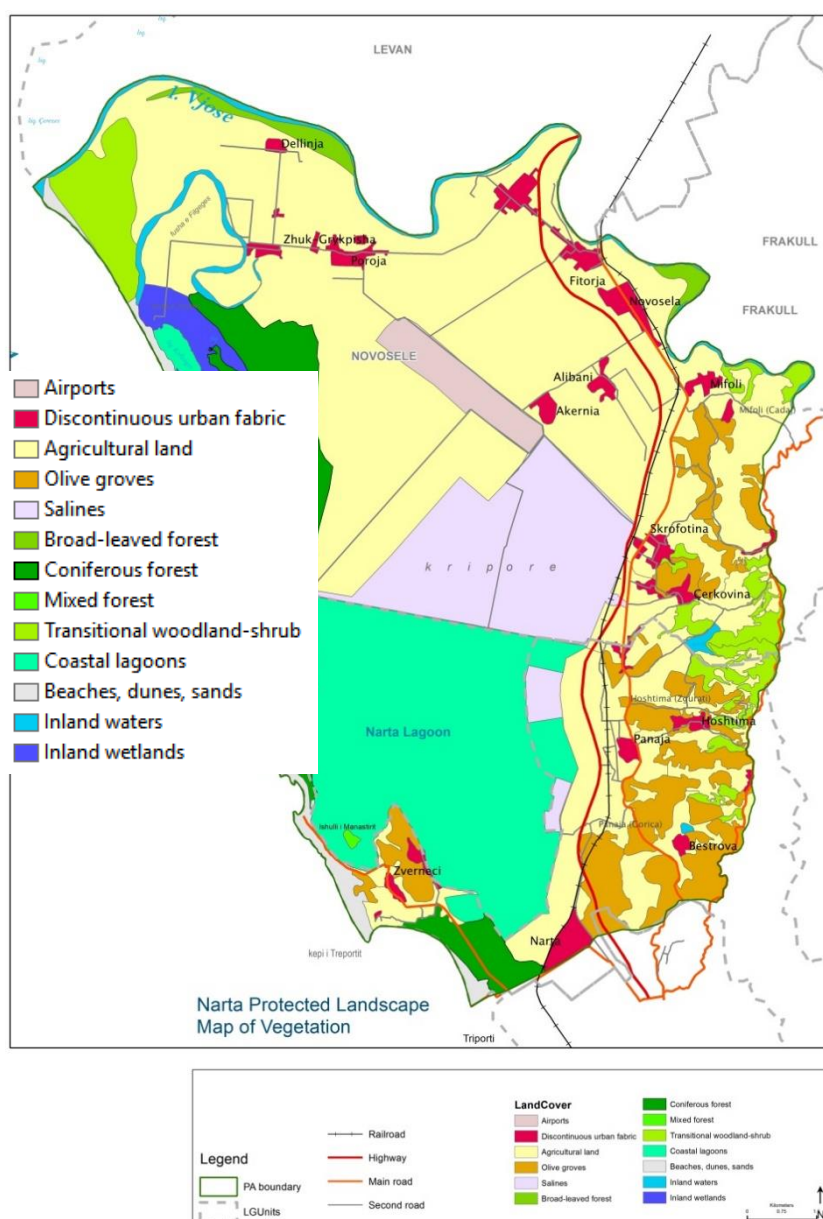
E gjithë toka bujqësore mbulohet nga një rrjet i dendur kanalesh ujitës. Por pjesa më e madhe e tyre janë sot të shkatërruar dhe për pasojë vetëm një pjesë e vogël e tokës është nën ujitje.

b. Kullimi

Zona ka tre hidrostatione dhe disa kanale me rrjedhje të lirë. Sistemi i drenazhimit nuk funksionon siç duhet për shkak të mbushjes së kanaleve, mos funksionimit të pompave, ndërprerjeve të energjisë elektrike etj. Gjatë shirave të denduar, pjesë të mëdha të tokës bujqësore përmythen për javë të tëra.

V. FLORA

Kompleksi Vjosë-Nartë është një zonë e mirënjohur për florën e veçantë dhe larminë e habitateve. Të gjitha këto lloje përbëjnë një tipar të rëndësishëm kombëtar me vlera të veçanta ekonomike dhe shkencore. Disa lloje janë shumë të rralla për Shqipërinë, të tjerë kanë vlera të rëndësishme shkencore, dhe një numër i lartë llojesh përdoren gjerësisht në ekonomi si bimë mjeksore, aromatike, industriale dhe dekorative.

Rajoni i Vlorës strehon afro 1400 bimë enësore, që përbëjnë 42% të florës së Shqipërisë. Vetë zona Vjosë-Nartë mendohet të ketë të paktën 800 bimë enësore (25 % e florës së Shqipërisë)

duke përbërë sërish një zonë të rëndësishme për florën në Shqipëri. Zona e Pishë- Poros (Vlorë), është e pasur në florë dhe shoqërimet bimë. Kjo është pasqyrim i kushteve të përshtatshme fiziko-geografike, topografisë, gjeologjisë etj. Por që kjo zonë të vazhdojë të ketë bimësi të pasur duhet mbrojtur dhe nuk duhet mbishfrytëzuar. Ndër shoqërimet bimëre që janë evidentuar me statusin përkatës janë:

Tamarici-Calicetum purpurae (VU)

Juncus maritimus-acutus (VU)

Limonetum vulgare(VU)

Ammophila arenaria-Medicago marina (VU)

Flora e kësaj zone është ngushtësisht e lidhur me habitatet që kjo zonë përmban ku përfshihen habitatet natyrore dhe ujore. Habitatet natyrore përbëhen nga tipe të ndryshëm njësisish ekologjike të klasifikuara në përputhje me kritere funksionale dhe përshkrues si prania/mungesa e ujit, kripshmëria dhe fizionomia e bimësisë. Ndërkohë që habitatet ujore përbëhen nga shumë nënhabitat si ata ujore gjysëm të përherëshme, kanalet e kullimit dhe të ujitjes, kënetat, rezervuaret me ujë të ëmbël dhe shtrati i lumit mbuluar nga pyjet aluvionale.

Kënetat

1. Kënetat e përkohshme

Kënetat e përkohshme janë depresione të ulta pa ujë të rrjedhshëm që thahen çdo vit. Struktura e katit bimor varet nga trysnia e përmytjeve, kripësisë dhe kullotjes. Kripësia është zakonisht e ulët gjatë dimrit i cili shoqërohet me rreshje të shumta. Zonat me kripësi të ulët mbizoterohen nga *Ranunculus spp.*, *Callitriche truncata* si dhe *Chara spp.* dhe *Tolypella spp.* Në vende me kripësi më të lartë hasen më pak lloje të cilat dominojnë komunitetet bimore. Midis tyre më të zakonshmet janë *Chara canescens*, *Chara galioides*, *Ruppia maritima* dhe *Zannichellia pedunculata*. Gjatë verës, së shoqëruar nga periudha të gjata thatësire, kënetat e përkohshme mbulohen nga *Suaeda maritima*, *Suaeda splendens*, etj.

Disa nga vendet që janë nën presionin e kullotjes, zhvillojnë komunitete si *Scirpus spp* të cilat në pak vende zëvendësohen nga *Phragmites communis*.

2. Kënetat e përherëshme

Kënetat e përherëshme përfaqësohen nga laguna e Nartës dhe e Kallëngës. Fundet e tyre mbulohen nga *Zostera noltii* dhe *Ruppia cirrhosa*. *Zostera* është mbizotëruese me 30-40 % të sipërfaqes së përgjithshme. Të dy llojet, si dhe disa alga, përfaqësojnë biocenozën më të rëndësishme të lagunës së Nartës.

3. Kënetat e kripura

Ky habitat është gjerësisht i përhapur në ekosistemet natyrore të Vjosë-Nartës (përreth lagunës së Nartës, në jug të lumit Vjosë). Këto kënetat përbëhen nga një numër komunitetesh bimore me shkallë të ndryshme tolerance ndaj kripësisë. Disa nga llojet më të zakonshme janë *Salicornia spp.*, *Arthrocnemum spp.*, *Salsola soda*, *Limonium spp.* Me rënien e kripësisë, përbërja llojore bëhet më komplekse dhe më e ndryshueshme. Komunitetet përbëhen tashmë nga lloje si *Arthrocnemum fruticosum*, *A. perenne*, *A. glaucum*, *salicornia europea*, *Salsola soda*, *Juncus acutus*, *Juncus maritimus*, *Inula crithmoides*, *Limonium vulgare*, *Artemisia coerulescens*, *Halimione portucaloides* etc.

Kanalet e ujitjes dhe kullimit

Kanalet e ujitjes dhe kullimit ashtu si dhe rezervuaret e ujit të ëmbël, strehojnë një bimësi komplekse e cila në varësi të thellësisë dhe kripësisë shfaq një përzierje tipesh të ndryshme vegjetacioni zakonisht të pranishëm në kënetat e përkohshme dhe të përherëshme. Midis këtyre tipeve është mbizotërues bimësia halo-higrofile e përfaqësuar nga *Phragmites australis*, *Typha*

angustifolia, *Typha latifolia*, *Scirpus lacustris*, *Scirpus maritimus*, etj. Tipet e tjerë të bimësisë përfshijnë algat lundruese *Lemna minor*, *Lemna minuta*, *Spyrodela polyrhiza* etj.

Rezervuaret e ujit të ëmbël

Bimësia e këtij habitati është shumë e ngjashme me atë të kanaleve ujitës dhe kullues. Mbizotërojnë kryesisht kallamishtet me *Phragmites australis*, *Typha angustifolia*, *Typha latifolia*, *Scirpus maritimus* dhe *Scirpus lacustris*. Sot ato përbëjnë një habitat të vlefshëm sepse janë pothuajse i vetmi burim i ujit të ëmbël për një gamë kafshësh të egra.

Pyjet aluvionale

Bimësia e këtij habitati ndahet në dy kate. Kati i parë përfaqësohet kryesisht nga kallamishtet dhe lloje të tjera të lidhura me ujërat. Sasia dhe mbulesa e katit të dytë varen nga niveli i përmytjeve.

1. Në katin e parë, tipi kryesor i bimësisë përfaqësohet nga Klasa Phragmitetalia, ku shoqërimi mbizotërues është ai me *Phragmites australis*. Ky shoqërim shfaq një plasticitet ekologjik mjaft të lartë dhe shtrihet nga brigjet e lumenjve deri në distanca të largëta prej tyre. Gjendet përgjatë kanaleve të ujitjes, në disa kanale kullues, në disa pjesë të lumit Vjosë ku rryma nuk është shumë e fortë. Në disa vende zhvillohet gjithashtu *Lemna minor*. Plasticiteti ekologjik theksohet dhe nga përbërja floristike përfshirë *Typha angustifolia* (lloji më i zakonshëm), *Lythrum salicaria*, *Polygonum hydropiper*, *Polygonum lapathifolium*, *Sium latifolium*, *Gratiola officinalis*, *Cladium mariscus*, *Alisma plantago-aquatica*, *Sparganium erectum* etj.

2. Kati i dytë përfshin pyjet breglumore që i përkasin Klasës Alno-Populetea dhe Salicetea purpurea. Llojet kryesore të kësaj klase janë *Populus alba*, *Populus nigra*, *Salix alba*, *Salix purpurea*, *Salix amplexicaulis*, *Salix elaeagnos subsp. angustifolia*, *Alnus glutinosa*, *Alnus incana*, *Platanus orientalis*, *Ulmus minor*, *Ulmus glabra*, *Fraxinus angustifolia*, etj. Bimësia barishtore është përgjithësisht e varfër. Llojet më të zakonshëm janë *Equisetum telmateia*, *Equisetum ramosissima*, *Prunella vulgaris* etj. Në disa pjesë të lumit, me rrymë të fortë dhe substrat zhavorror, pemët zëvendësohen nga lloje shkurretore si Shelgu *Salix* i shoqëruar me drurë si Rrapi *Platanus orientalis*, Shelgjet *Salix elaeagnos*, *Salix alba*, *Salix purpurea*, Marina *Tamarix parviflora*, etj. Në pjesën e poshtme të lumit, ku rryma është më e dobët dhe me substrat ranor dhe argjilor, bimësia dominohet nga *Alnus glutinosa*, *Fraxinus angustifolia*, *Ulmus minor*, *Quercus robur* (individë tepër të pakët e shumë të shpërndarë), *Populus alba* etj.

Dunat ranore

Kompleksi ligatinor i Nartës është i famshëm për dunat e tij ranore bregdetare disa prej të cilave arrijnë 6-8 metra. Dunat ranore dhe brezi ranor përgjatë vijës bregdetare janë të zhveshura nga bimësia deri në një gjatësi prej 30 m. Llojet fanerogame shfaqen të parat. Këto lloje pioniere përfshijnë *Cakile maritima*, *Xanthium strumarium subsp. italicum*, *Salsola kali* dhe lloje tipike të dunave si *Ammophila arenaria subsp. arundinaceae*, *Elymus farctus*, *Echinophora spinosa* etj.

Pylli i pishës

Pylli i pishës zë një sipërfaqe prej 1 200 ha, një pjesë e konsiderueshme e zonës së Nartës. Shtrihet paralelisht në sistemin dunor. Pishat janë mbjellë 30-40 vjet më parë për të stabilizuar

vijën bregdetare nga erozioni. Ky formacion përfaqësohet nga disa lloje pishash ku më të zakonshmet janë *Pinus maritima*, *P. pinea* dhe *P. pinaster*. Kati shkurretor përfaqësohet nga lloje tipike mesdhetare si *Pistacia lentiscus*, *Erica manipuliflora*, *Myrtus communis* etj. Janë lloje karakteristike të Klasës *Quercetea ilicis*, klasë e cila mbulon 40-50 % të sipërfaqes totale. Midis këtyre komuniteteve bimore (vegjetacioni i dunave ranore dhe pylli i pishës mesdhetare), ka disa breza të kultivuar, të dominuar nga llojet e introduktuara të *Acacia saligna* (një pjesë e gjerë e brezit, pranë lumit Vjosë u dogj me 2003) dhe *Agave americana* (afro 200 m tek plazhi i Zvërrnecit).

Nga ana tjetër, në ishullin e Zvërrnecit, i vendosur në pjesën jugore të lagunës, mbulohet nga pylli gjethegjelbër i Selvisë *Cupressus sempervirens* (pemë 8-10 m të larta) në shoqërim me *Quercus ilex*, *Quercus pubescens* dhe *Pinus spp.* Mbulesa bimore është mjaft e dendur duke aritur deri në 90-100 % të sipërfaqes së përgjithshme. Kati i shkurretave përbëhet nga lloje si *Myrtus communis*, *Pistacia lentiscus*, *Laurus nobilis*, *Rubus spp.*, *Phillyrea angustifolia*, *Olea olaster*, etj. Mbulesa bimore e këtij kati 1-2 m të lartë është 50–60%. Kati barishtor është i rrallë dhe me pak lloje si *Chrysopogon gryllus*, *Asparagus acutifolius*, *Dactylis glomerata*, *Desmazieria rigida* etj.

Në peizazhin e mbrojtur Vjosë-Nartë janë evidentuar 114 bimë aromatike mjekësore ku 20 % e tyre, janë të familjes Compositae, 12 % i përkasin familjes Labiatae, 9 % i përkasin familjes Leguminosae etj.; pjesa më e madhe e bimëve mjekësore të zonës së marrë në studim, i përkasin formës biologjike terofite me 41 %, hemikriptofite me 31 %, fanerofite me 14 %, dhe geofite me 10%.; pjesa më e madhe e bimëve mjekësore të zonës së marrë në studim, i përkasin elementit gjeografik Europ. me 21 %, Medit. me 18 %, Asia me 16% dhe Cosmop me 14 % dhe Paleotemp. me 12%. Ndër bimët aromatike mjekësore përmendim *Alkanna tinctoria* Tausch., *Allium sativum* L., *Anethum graveolens* L., *Bellis perennis* L., *Brassica nigra* (L.) Koch., *Capsicum annum* L., *Cichorium intybus* L., *Daucus carota* L., *Dianthus caryophyllus* L., *Juniperus oxycedrus* L., *Matricaria camomila* L., *Myrtus communis* L., *Ocimum basilicum* L., *Papaver rhoas* L., *Phragmites communis* Trin., *Portulaca oleracea* L., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. etj.

Tabela 2. Bimë të rrezikuara në zonën e Vjosë-Nartës

Taxon	Statusi i Rrezikimit	Shperndarja
<i>Origanum vulgare</i>	EN	Në makien mesdhetare dhe pyjet
<i>Orchis sp</i>	EN	E gjithë zona
<i>Olea europea var. sylvestris</i>	VU	Në makien mesdhetare dhe pyjet
<i>Ceratonia siliqua</i>	EN	Në makien medhetare dhe pyjet

Rreth 25 lloje bimësh ose 7.5% të numrit total të llojeve bimore të rrezikuara të Shqipërisë (330 lloje në total) takohen në kompleksin e ligatinave. Mes tyre, 9 bimë janë të rrezikuara në shkallë lokale ndërsa dy lloje janë endemike për Shqipërinë.

Tabela 3. Lloje Bimore të Rrezikuara në Shkallë Kombëtare dhe Lokale

No	Emri Latin	Të Rrezikuara
1	<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	E
2	<i>Ammophila arenaria</i> (L.) Lb.	E

3	Anacamptis pyramidalis (L.) Rich.	E
4	Baldellia ranunculoides (L.) Parl.	V, R
5	Butomus umbellatus L.	V
6	Cladium mariscus (L.) Pol.	V
7	Desmazeria marina (L.) Drude.	E, R
8	Elymus farctus P.B.	E
9	Ephedra distachya L.	E, R
10	Hydrocotyle vulgaris L.	E
11	Hypericum perforatum L.	E
12	Marsilea quadrifolia L.	V, R
13	Narcissus poeticus L.	R
14	Nuphar lutea (L.) Sibth. & Sm.	V, R
15	Nymphaea alba L.	V, R
16	Nymphoides peltata O.Kuntze.	V, R
17	Orchis albanica Goelz & Reinhard.	E, End
18	Orchis coriophora L.	E
19	Orchis x paparisti Goelz & Reinhard	E, End
20	Origanum vulgare L.	E
21	Pancreaticum maritimum L.	E, R
22	Quercus robur L.	Ex?
23	Serapias lingua L.	E
24	Spiranthes spiralis Koch.	E
25	Stachys maritima L.	E

Ex – Të Zhdukura, E – Të Rrezikuara, V- Të Brishta, R – Të Rralla. End- Endemike

Me interes të madhë cilësohet sidomos prania e dy llojeve endemike: *Orchis albanica* dhe forma hibride *Orchis x paparisti*. 67 lloje (shih Aneksin 5) konsiderohen si të vlefshme në zonën e Nartës për vlerat dhe interesin e tyre ekonomik dhe shkencor.

VI. FAUNA

Kompleksi ligatinor Vjosë-Nartë është një hapësirë e rëndësishme për një numër të lartë kafshësh përfshirë, insekte, peshq, amfibë dhe reptilë, gjitarë dhe sidomos shpend. Sipas studimeve të mëparshme (Raporti i Diagnostikimit të zonës) kompleksi ligatinor strehon të paktën 749 lloje rruazorësh dhe para-rruazorësh.

Tabela 4. Llojet e kafshëve të pranishme në kompleksin ligatinor Vjosë-Nartë

Grup llojet	Të rrezikuara Kombëtare	Të rrezikuara Globale	Statusi i mbrojtjes	Nr.i llojeve
Moluskë	12	-		> 32
Insekte (Lepid & Coleopt)	57	1	28	> 287
Krustace	9	-		> 61
Ekinodermatë	6	-		> 6
Peshq	16	5	1	> 102
Amfibë	9	2	5	9
Zvarranikë	23	5	20	26
Shpend	43	4	52	> 194
Gjitarë	14	9	12	> 32
Total	189	26	118	> 749

Zona është veçanërisht e rëndësishme për shpendët, gjitarët si dhe peshqit e reptilët.

Para-rruazorët

Kërkimet në llojet e para-rruazorëve janë mbështetur kryesisht në studimet e diagnostikimit si dhe në publikime të tjera të mëvonshme. Sipas studimeve të mëparshme, Vjosë-Narta strehon të paktën 390 lloje para-rruazorësh përfshirë: Moluskë, Flutura, Krahëfortë, Krustace dhe Ekinodermatë. Fluturat më të zakonshme janë Tabakja, Kleopatra, Fluturat blu etj. Përveç tyre mjediset më të thata të zonës regjistrojnë edhe ortopterë të mëdhenj e të vegjël, krahëfortë, milingona të ndryshme etj. Studimet mbi molusket (Beqiraj 2003) kanë treguar se Narta është habitati i 32 llojeve të moluskeve ujore pjestarë të familjeve Gastropoda dhe Bivalvia.

Peshqit

Narta është një zonë ligatinore e rëndësishme për disa lloje peshqish. Studimet e mëparshme, studime të cilat kanë përfshirë tërë gamën e habitateve (det, ujë i njelmët dhe ujë i ëmbël) kanë arritur në përfundimin se zona përdoret nga të paktën 102 lloje peshqish. Llojet më kryesore të lagunës janë: Ngjala (*Anguilla anguilla*), Kocja (*Sparus aurata*), Levreku (*Dicentrarchus labrax*), Qefulli (*Mugil cephalus*) dhe Aterinat (*Aterina* sp.). Një listë e plotë e llojeve të lagunës jepet në Aneksin 1.

Amfibët dhe Reptilët

Narta strehon 9 lloje amfibësh dhe 26 lloje reptilësh. Midis amfibëve më të zakonshmit janë *Rana balcanica*, *Hyla arborea*, *Triturus vulgaris* etj (Aneksi 2). Ndër reptilët llojet që hasen më shpesh janë *Natrix natrix*, *Elaphe quatuorlineata*, *Malpolon monspensulanum*, *Testudo hermanni* etj.

Shpendët

Kompleksi është një zonë e rëndësishme për 192 lloje të vrojtuar deri më sot (Aneksi 3) por sidomos për shpendët e ujit dimërues dhe folezues.

Numërimet dimërore të viteve 1995-2004 kanë regjistruar 12 000 - 81 000 individë me një mesatare prej 34 800 individësh (Fig. 4). Pjesa më e madhe e dimëruesve (afro 91% e tyre) gjen strehë në ujërat e lagunës. Shpendët më të zakonshëm janë Rosat dhe Bajzat. Gjatë sezonit të folezimit, Narta kthehet në vend shumimi për 630-830 çifte shpendësh të ujit. Pjesa më e madhe (afro 88 % e tyre) përqëndrohet në Kriporet e Nartës.

Gjatë muajit Janar, të vitit 2016-2017-2018-2019, AdZM Vlorë është përfshirë në realizimin e Censurit të shpendëve dimëronjës, për Lagunën e Nartës. Censuri i shpendëve dimëronjës ka si objektivë kryesorë:

- të marrë informacion për cdo vit mbi popullatat e shpendëve të ujit në ligatinat e Shqipërisë përgjatë periudhës jo-folezuese (Janar) të shumicës së specieve, si bazë për vlerësimin e zonave ligatinore dhe monitorimin e popullatave,
- të monitorojë për cdo vit statusin dhe kushtet e ligatinave në Shqipëri

Censuri ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2016 (BSPB/BirdLife Bulgaria dhe PPNEA)

Nartë: Numri total i individëve: 10672

Specie: 34

Tabela 5. Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2016

Nr	Specia (Latinisht)	Specia (Shqip)	NA
1	Tachybaptus ruficollis	Kredharaku i vogel	52
2	Podiceps cristatus	Kredharaku i madh	24
3	Podiceps nigricollis	Kredharaku gushezi	41
4	Phalacrocorax carbo	Karabullaku i detit	206
5	Pelecanus crispus	Pelikani kacurrel	27
6	Egretta garzetta	Cafka e vogel	44
7	Ardea alba	Cafka e madhe	13
8	Ardea cinerea	Cafka e perhime	20
9	Phoenicopterus roseus	Lejleku krahekuq	904
10	Tadorna tadorna	Laroshja	1069
11	Mareca penelope	Kryekuqe e madhe	75
12	Mareca strepera	Rosa e perhime	18
13	Anas crecca	Rosa kere	1350
14	Anas platyrhynchos	Kuqla qafegjelber	706
15	Anas acuta	Rosa bishtgjele	73
16	Spatula clypeata	Sqepluga	73
17	Rallus aquaticus	Gjeli i ujit	3
18	Gallinula chloropus	Puleza e ujit	19
19	Fulica atra	Bajza	2695
20	Vanellus vanellus	Gicvilja	317
21	Recurvirostra avosetta	Sqepbiza	150
22	Burhinus oedicephalus	Gjelaci symadh	13
23	Charadrius alexandrinus	Vrapsi gushebardhe	2
24	Pluvialis apricaria	Gjelaci ngjyre ari	362
25	Calidris minuta	Gjelaci i vogel	3
26	Calidris alpina	Gjeleza gushezeze	76
27	Gallinago gallinago	Shapka e ujit	2
28	Numenius arquata	Kojliku i madh	2
29	Tringa totanus	Qyryl. kembegirize	170
30	Tringa nebularia	Qyrylyku i madh	20
31	Croicocephalus ridibundus	Puleb. e zakonshme	2018
32	Croicocephalus genei	Pulebardha roze	110
33	Larus michahellis	Puleb. kembeverdhe	4
34	Thalasseus sandvicensis	Sterni dimerak	11
	Totali		10672

Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2017 (Projekti IPA 2013 “Forcimi i Kapaciteteve Kombëtare në Mbrojtjen e Natyrës – Mbrojtja e Natura 2000”)

Nartë: Numri total i individëve: 8665

Specie: 41

Tabela 6. Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2017

Nr	Specia (Latinisht)	Specia (Shqip)	NA
1	Podiceps cristatus	Kredharaku i madh	59
2	Podiceps nigricollis	Kredharaku gushezi	51

3	Phalacrocorax carbo	Karabullaku i detit	997
4	Microcarbo pygmeus	Karabullaku i vogel	101
5	Pelecanus crispus	Pelikani kacurrel	31
6	Bubulcus ibis	Cafka lopcare	1
7	Egretta garzetta	Cafka e bardhe e vogel	118
8	Ardea alba	Cafka e madhe e bardhe	55
9	Ardea cinerea	Cafka e perhime	78
10	Platalea leucorodia	Capka sqepluge	44
11	Phoenicopterus roseus	Lejleku krahekuq	601
12	Tadorna tadorna	Laroshja	426
13	Mareca penelope	Kryekuqe e madhe	58
14	Anas crecca	Rosa kere	189
15	Anas platyrhynchos	Kuqlla qafegjelber	314
16	Anas acuta	Rosa bishtgjele	78
17	Spatula clypeata	Sqepluga	118
18	Melanitta fusca	Rosa e zezë krahëbardhë	5
19	Bucephala clangula	Rosa me kater sy	13
20	Mergus serrator	Zhytesi i mesem me callme	6
21	Rallus aquaticus	Gjeli i ujit	5
22	Fulica atra	Bajza	877
23	Vanellus vanellus	Gicvilja	13
24	Recurvirostra avosetta	Sqepbiza	30
25	Charadrius alexandrinus	Vrapsi gushebardhe	13
26	Pluvialis apricaria	Gjelaci pikalosh ngjyre ari	418
27	Pluvialis squatarola	Gjeleza pikaloshe	28
28	Arenaria interpres	Gjeleza laramane	1
29	Calidris minuta	Gjelaci i vogel	3
30	Calidris alpina	Gjeleza gushezeze	340
31	Numenius arquata	Kojliku i madh	1
32	Tringa erythropus	Qyrylyku i murrme	25
33	Tringa totanus	Qyryl. kembeqirize	96
34	Tringa nebularia	Qyrylyku i madh	2
35	Tringa ochropus	Qyr. kembeperrhime	8
36	Actitis hypoleucos	Qyrylyku i vogel	2
37	Croicocephalus ridibundus	Puleb. e zakonshme	3247
38	Croicocephalus genei	Pulebardha roze	98
39	Larus michahellis	Puleb. kembeverdhe	68
40	Larus sp.	Pulbardha	40
41	Thalasseus sandvicensis	Sterni dimerak	7
	Totali		8665

Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2018 (Projekti IPA 2013 “Forcimi i Kapaciteteve Kombëtare në Mbrojtjen e Natyrës – Mbrojtja e Natura 2000”)

Nartë: Numri total i individëve: 8264

Specie: 36

Tabela 7. Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2018

Nr	Specia (Latinisht)	Specia (Shqip)	NA
1	Tachybaptus ruficollis	Kredharaku i vogël	3
2	Podiceps cristatus	Kredharaku i madh	31
3	Podiceps nigricollis	Kredharaku gushezi	40
4	Phalacrocorax carbo	Karabullaku i detit	161
5	Microcarbo pygmeus	Karabullaku i vogel	74
6	Pelecanus crispus	Pelikani kacurrel	33
7	Egretta garzetta	Cafka e bardhe e vogel	44
8	Ardea alba	Cafka e madhe e bardhe	59
9	Ardea cinerea	Cafka e perhime	64
10	Platalea leucorodia	Capka sqepluge	39
11	Phoenicopterus roseus	Lejleku krahekuq	1042
12	Tadorna tadorna	Laroshja	30
13	Mareca penelope	Kryekuqe e madhe	241
14	Anas crecca	Rosa kere	1986
15	Anas platyrhynchos	Kuqlla qafegjelber	417
16	Anas acuta	Rosa bishtgjele	8
17	Spatula clypeata	Sqepluga	127
18	Aythya ferina	Kryekuqe e mjeme	1
19	Aythya fuligula	Rosa laramane me cafkë	9
20	Rallus aquaticus	Gjeli i ujit	1
21	Gallinula chloropus	Pulëza e ujit	2
22	Fulica atra	Bajza	14
23	Vanellus vanellus	Gicvilja	1667
24	Recurvirostra avosetta	Sqepbiza	200
25	Charadrius alexandrinus	Vrapsi gushebardhe	81
26	Pluvialis apricaria	Gjelaci pikalosh ngjyre ari	21
27	Calidris alpina	Gjeleza gushezeze	492
28	Philomachus pugnax	Luftëtari	7
29	Numenius arquata	Kojliku i madh	27
30	Tringa erythropus	Qyrylyku i murrme	109
31	Tringa totanus	Qyryl. kembeqirize	155
32	Tringa nebularia	Qyrylyku i madh	7
33	Actitis hypoleucos	Qyrylyku i vogel	3
34	Croicocephalus ridibundus	Puleb. e zakonshme	473
35	Croicocephalus genei	Pulebardha roze	558
36	Larus michahellis	Puleb. kembeverdhe	20
	Totali		8246

Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2019 (Stafi AdZM Vlorë në bashkëpunim me ekspertë të PPNEA)

Nartë: Numri total i individëve: 10468

Specie: 35

Tabela 8. Censusi ndërkombëtar i Shpendëve dimërorë 2019

Nr	Specia (Latinisht)	Specia (Shqip)	NA
1	Alcedo atthis	Bilbili i ujit	2
2	Anas clypeata	Rosa shpatore	67
3	Anas crecca	Rosa kere	1943
4	Anas penelope		504
5	Anas platyrhynchos	Kuqlla qafegjelber	41
6	Anas strepera	Rosa e perhime	33
7	Ardea alba	Cafka e madhe e bardhe	27
8	Ardea cinerea	Cafka e perhime	50
9	Buteo buteo	Huta	5
10	Calidris alpina	Gjeleza gushezeze	4164
11	Charadrius alexandrinus	Vrapsi gushebardhe	42
12	Charadrius hiaticula	Vrapuesi i madhe	3
13	Circus aeruginosus	Shqipja e kenetes	5
14	Egreta garzetta	Cafka e bardhe e vogel	56
15	Falco tinnunculus	Skifteri kthetrazi	3
16	Fulica atra	Bajza	688
17	Larus michahellis	Pulebardha kembeverdhe	29
18	Chroicocephalus ridibundus		340
19	Microcarbo pygmaeus	Karabullaku i vogel	224
20	Pelecanus crispus	Pelican	19
21	Phalacrocorax carbo	Karabullaku i detit	179
22	Phoenicopterus roseus		875
23	Pluvialis apricaria	Gjelaci pikalosh ngjyre ari	113
24	Pluvialis squatarola	Gjeleza pikaloshe	5
25	Podiceps cristatus	Kredharaku i madh	8
26	Podiceps nigricollis	Kredharaku gushezi	1
27	Recurvirostra avosetta	Sqepbiza	211
28	Tachybaptus ruficollis	Kredharaku i vogel	10
29	Tadorna tadorna	Laroshja	560
30	Tringa erythropus	Qyrylyku i murrme	52
31	Tringa nebularia	Qyrylyku i madh	9
32	Tringa ochropus	Qyr. kembepershime	2
33	Tringa stagnatilis	Qyrylyku sqep holle	21
34	Tringa totanus	Qyryl. kembeqirize	51
35	Vanellus vanellus	Gicvilja	126
	Totali		10468

Tabela 9. Lista e Shpendëve të Peizazhit të Mbrojtur Vjosë Nartë, të cilët përdorin në mënyrë të drejtpërdrejtë ose jo habitatet bujqësore të abandonuara apo të përdorura.

Llojet	Shtojcat II dhe II te Konventes se Bernes	Shtojcat e Rrjetit Emerald	RAM SAR	Lista e Kuqe e IUCN per Evropën	Lista e Kuqe e IUCN per Evropën e Bashkuar	Lista e IUCN ne nivel global	Shtojcat I-III te Direktives Evropiane te Shpendeve	Shtojcat e Konektes per Llojet Shtegtare	AEWA	Lista e kuqe e Shqipërisë 2013	Shenime
<i>Accipiter brevipes</i>	III	I		LC	LC	LC	I	II		CR	
<i>Accipiter gentilis</i>	III	I*		LC	LC	LC	I*	II		VU	* A. g. arrigonii vetëm
<i>Accipiter nisus</i>	III	I*		LC	LC	LC	I*	II		EN	* A. n. granti vetëm
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Acrocephalus melanopogon</i>	II	I		LC	LC	LC	I	II		EN	
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	II			LC	LC	LC		II		LR	
<i>Actitis hypoleucos</i>	II		YES	LC	NT	LC		II	AEWA		
<i>Aegithalos caudatus</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Alcedo atthis</i>	II	I	YES	VU	VU	LC	I				
<i>Anas acuta</i>	III		YES	LC	VU	LC	II/A; III/B	II	AEWA		
<i>Anas crecca</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/A; III/B	II	AEWA		

<i>Anas platyrhynchos</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/A; III/A	II	AE WA		
<i>Anthus campestris</i>	II	I		LC	LC	LC	I				
<i>Anthus spinoletta</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Anthus trivialis</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Apus apus</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Apus pallidus</i>	II			LC	LC	LC				LR	
<i>Ardea alba</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA	EN	* A. a. alba (Western Palearctic populations) vetëm
<i>Ardea cinerea</i>	III		YES	LC	LC	LC			AE WA	VU	
<i>Ardeola ralloides</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I		AE WA	EN	
<i>Arenaria interpres</i>	II		YES	LC	EN	LC		II	AE WA		
<i>Athene noctua</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Aythya ferina</i>	III		YES	VU	VU	VU	II/A; III/B	II	AE WA		
<i>Aythya fuligula</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/A; III/B	II	AE WA		
<i>Aythya marila</i>	III		YES	VU	VU	LC	II/B; III/B	II	AE WA		
<i>Aythya nyroca</i>	III	I	YES	LC	LC	NT	I	I/II	AE WA		
<i>Bubulcus ibis</i>	II		YES	LC	LC	LC			AE WA		

<i>Bucephala clangula</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B	II	AE WA		
<i>Burhinus oedicnemus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II		CR	
<i>Buteo buteo</i>	III			LC	LC	LC		II		VU	
<i>Calandrella brachydactyla</i>	II	I		LC	LC	LC	I				
<i>Calidris alba</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Calidris alpina</i>	II	I*	YES	LC	LC	LC	I*	II	AE WA		* C. a. schinzii vetëm
<i>Calidris canutus</i>	III		YES	LC	LC	NT	II/B	II	AE WA		
<i>Calidris falcinellus</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Calidris ferruginea</i>	II		YES	VU	VU	NT		II	AE WA		
<i>Calidris minuta</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Calidris pugnax</i>	III	I	YES	LC	EN	LC	III/B	II	AE WA		
<i>Calidris temminckii</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Caprimulgus europaeus</i>	II	I		LC	LC	LC	I			LR	
<i>Carduelis cannabina</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Carduelis carduelis</i>	II			LC	LC	LC					

<i>Carduelis chloris</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Certhia brachydactyla</i>	II	I*		LC	LC	LC	I*				* C. b. dorotheae vetëm
<i>Certhia familiaris</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Cettia cetti</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Charadrius alexandrinus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Charadrius dubius</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Charadrius hiaticula</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Chlidonias hybrida</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I		AE WA		
<i>Chlidonias leucopterus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC		II*	AE WA		* West Eurasian and African population vetëm
<i>Chlidonias niger</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA		* C. n. niger vetëm
<i>Ciconia ciconia</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA	CR	
<i>Circaetus gallicus</i>	III	I		LC	LC	LC	I	II		VU	
<i>Circus aeruginosus</i>	III	I		LC	LC	LC	I	II			
<i>Circus cyaneus</i>	III	I		NT	LC	LC	I	II			

<i>Circus macrourus</i>	III	I		NT	EN ^o	NT	I	II			
<i>Circus pygargus</i>	III	I		LC	LC	LC	I	II		EN	
<i>Cisticola juncidis</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Clamator glandarius</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Clanga clanga</i>	III	I		EN	CR	VU	I	I/II		CR	
<i>Clanga pomarina</i>	III	I		LC	LC	LC	I	II		CR	
<i>Columba livia (livia)</i>	III			LC	LC	LC	II/A				
<i>Corvus corax</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Corvus cornix</i>				LC	LC	LC	II/B				
<i>Cuculus canorus</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Delichon urbicum</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Dendrocopos syriacus</i>	II	I		LC	LC	LC	I				
<i>Dryobates minor</i>	II			LC	LC	LC	I				
<i>Egretta garzetta</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I		AE WA	VU	
<i>Emberiza cirius</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Emberiza melanocepala</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Emberiza pusilla</i>	II			LC	LC	LC					

<i>Emberiza schoeniclus</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Erithacus rubecula</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Falco peregrinus</i>	II	I		LC	LC	LC	I	II		VU	
<i>Falco subbuteo</i>	II			LC	LC	LC		II		VU	
<i>Falco tinnunculus</i>	II			LC	LC	LC		II		VU	
<i>Ficedula albicollis</i>	II	I		LC	LC	LC	I	II			
<i>Ficedula hypoleuca</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Ficedula semitorquata</i>	II	I		LC	LC	LC	I	II			
<i>Fringilla coelebs</i>	III	I*		LC	LC	LC	I*				
<i>Fulica atra</i>	III		YES	NT	LC	LC	II/A; III/B	II*	AE WA		* F. a. atra (Mediterranean and Black Sea populations) vetëm
<i>Galerida cristata</i>	III			LC	LC	LC	I				
<i>Gallinago gallinago</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/A; III/B	II	AE WA		
<i>Gallinula chloropus</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B		AE WA		

<i>Garrulus glandarius</i>				LC	LC	LC	II/B				
<i>Gavia arctica</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA		* G. a. arctica vetëm
<i>Gelochelidon nilotica</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA		* G. n. nilotica (West Eurasian and African populations) vetëm
<i>Glareola nordmanni</i>	II	I	YES	VU	CR	NT		II	AE WA		
<i>Glareola pratincola</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Grus grus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Haematopus ostralegus</i>	III		YES	VU	VU	NT	II/B		AE WA		
<i>Himantopus himantopus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA	EN	
<i>Hippolais icterina</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Hippolais olivetorum</i>	II	I		LC	LC	LC	I	II			
<i>Hippolais pallida</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Hirundo daurica</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Hirundo rustica</i>	II			LC	LC	LC					

<i>Hydroprogne caspia</i>	II	I	YES	LC	NT	LC	I	II*	AE WA		* West Eurasian and African populations vetëm
<i>Ixobrychus minutus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA		* I. m. minutus (Western Palearctic populations vetëm)
<i>Jynx torquilla</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Lanius collurio</i>	II	I		LC	LC	LC	I				
<i>Lanius senator</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Larus audouinii</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	I/II	AE WA		
<i>Larus canus</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B		AE WA		
<i>Larus fuscus</i>			YES	LC	LC	LC	II/B		AE WA		
<i>Larus genei</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Larus melanocephalus</i>	II	I	YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Larus michahellis</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B *		AE WA		
<i>Larus ridibundus</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B		AE WA		
<i>Limosa lapponica</i>	III	I	YES	LC	LC	NT	III/B	II	AE WA		

<i>Limosa limosa</i>	III		YES	VU	EN	NT	II/B	II	AE WA		
<i>Luscinia megarhynchos</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Luscinia svecica</i>	II	I		LC	LC	LC	I	II			
<i>Mareca penelope</i>	III		YES	LC	VU	LC	II/A; III/B	II	AE WA		
<i>Mareca strepera</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/A	II	AE WA		
<i>Melanitta fusca</i>	III		YES	VU	VU	VU	II/B	II	AE WA		
<i>Melanocorypha calandra</i>	II			LC	VU	LC	I				
<i>Mergellus albellus</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Mergus merganser</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B	II	AE WA	VU	
<i>Mergus serrator</i>	III		YES	NT	VU	LC	II/B	II	AE WA		
<i>Merops apiaster</i>	II			LC	LC	LC		II		EN	
<i>Microcarbo pygmaeus</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA	CR	
<i>Miliaria calandra</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Motacilla alba</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Motacilla cinerea</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Motacilla flava</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Muscicapa striata</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Numenius arquata</i>	III		YES	VU	VU	NT	II/B	II	AE WA		

<i>Numenius phaeopus</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B	II	AE WA		
<i>Nycticorax nycticorax</i>	II		YES	LC	LC	LC	I		AE WA	VU	
<i>Oenanthe hispanica</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Oenanthe oenanthe</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Oriolus oriolus</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Oxyura leucocephala</i>	II		YES	EN	VU	EN	I	I/II	AE WA	CR	
<i>Pandion haliaetus</i>	III			LC	LC	LC	I	II		VU	
<i>Parus major</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Passer domesticus</i>				LC	LC	LC					
<i>Passer hispaniolensis</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Passer montanus</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Pelecanus crispus</i>	II		YES	LC	LC	NT	I	I/II	AE WA	CR	
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	I*/II*	AE WA		* Western Palearctic populations

<i>Phalacrocorax carbo</i>	III		YES	LC	LC	LC			AE WA		
<i>Phalaropus lobatus</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Phoenicopus roseus</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Phoenicurus ochruros</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Phylloscopus collybita</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Phylloscopus trochilus</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Pica pica</i>				LC	LC	LC	II/B				
<i>Platalea leucorodia</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA	EN	
<i>Plegadis falcinellus</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA	EN	
<i>Pluvialis apricaria</i>	III		YES	LC	LC	LC	III/B; III/B	II	AE WA		
<i>Pluvialis squatarola</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B	II	AE WA		
<i>Podiceps cristatus</i>	III		YES	LC	LC	LC			AE WA		
<i>Podiceps grisegena</i>	II		YES	LC	LC	LC		II*	AE WA		* P. g. grisenga

<i>Podiceps nigricollis</i>	II*; III*		YES	LC	LC	LC			AE WA		* P. n. caspicus vetëm. ** all thers
<i>Rallus aquaticus</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B		AE WA		
<i>Recurvirostra avosetta</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Remiz pendulinus</i>	III			LC	LC	LC					
<i>Riparia riparia</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Saxicola rubetra</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Saxicola torquatus</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Spatula clypeata</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/A; III/B	II	AE WA		
<i>Spatula querquedula</i>	III		YES	LC	VU	LC	II/A	II	AE WA		
<i>Sterna hirundo</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA		* S. h. hirundo (populations breeding in the Western Palearctic) vetëm
<i>Sternula albifrons</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Streptopelia decaocto</i>	III			LC	LC	LC	II/B				
<i>Streptopelia turtur</i>	III			VU	NT	VU	II/B	II*			* S. t. turtur vetëm

<i>Sturnus vulgaris</i>				LC	LC	LC	II/B				
<i>Sylvia atricapilla</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Sylvia borin</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Sylvia cantillans</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Sylvia communis</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Sylvia curruca</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Sylvia melanocephala</i>	II			LC	LC	LC		II			
<i>Sylvia rueppelli</i>	II			LC	LC	LC	I	II			
<i>Tachybatus ruficollis</i>	II		YES	LC	LC	LC			AE WA		
<i>Tachymatis melba</i>	II			LC	LC	LC					
<i>Tadorna ferruginea</i>	II		YES	LC	NT ^o	LC	I	II	AE WA		
<i>Tadorna tadorna</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Thalassus sandvicensis</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II*	AE WA		* T. s. sandvicensis vetëm
<i>Tringa erythropus</i>	III		YES	LC	NT	LC	II/B	II	AE WA		
<i>Tringa glareola</i>	II		YES	LC	LC	LC	I	II	AE WA		
<i>Tringa nebularia</i>	III		YES	LC	LC	LC	II/B	II	AE WA		

<i>Tringa ochropus</i>	II		YES	LC	LC	LC		II	AE WA		
<i>Tringa stagnatilis</i>	II		YES	LC	EN	LC		II	AE WA		
<i>Tringa totanus</i>	III		YES	LC	VU	LC	II/B	II	AE WA		
<i>Troglodytes troglodytes</i>	II			LC	LC	LC	I *				* T. t. fridariensis vetëm
<i>Turdus merula</i>	III			LC	LC	LC	II/B				
<i>Tyto alba</i>	II			LC	LC	LC				VU	
<i>Upupa epops</i>	II			LC	LC	LC				VU	
<i>Vanellus vanellus</i>	III		YES	VU	VU	NT	II/B	II	AE WA		

Gjitarët

Në kompleksin ligatinor regjistruar 32 lloje gjitarësh (Aneksi 4) nga 71 lloje të vrojtuar në Shqipëri. Komuniteti i gjitarëve (Tab. 7) dominohet nga brejtësit e ndjekur nga lakuriqtë e natës dhe llojet mishngrënës.

Tabela 10. Përbërja e mamalofaunës së zonës Vjosë-Nartë

<i>Taxa/Rendi</i>	<i>Nr. i llojeve</i>
<i>Insectivora</i>	5
<i>Chiroptera</i>	8
<i>Rodentia</i>	9
<i>Lagomorpha</i>	1
<i>Carnivora/Fissipedia</i>	6
<i>Artidactyla</i>	0
<i>Cetacea/Odontoceti</i>	3
<i>Pinnipedia</i>	0
<i>Total</i>	32

Tabela 11. Kategorit globalisht të rrezikuara

Nr.	Llojet	Kategori	Globalisht	Të Rrezikuara
1	<i>Lycaena ottomanus</i>	VU		
2 3 4	<i>Acipenser sturio</i> <i>Alosa fallax nilotica</i>	EN DD DD DD EN		
5 6	<i>Aphanius fasciatus</i> <i>Atherina boyeri</i> <i>Gambusia affinis</i>			
7 8	<i>Hyla arborea</i> <i>Triturus cristatus</i>	LRnt LRcd		

9	10	<i>Caretta caretta Dermochelys coriacea</i>	EN CR DD LR/nt LR/nt
11	12	<i>Elaphe situla</i>	
13		<i>Emys orbicularis Testudo hermani</i>	
14	15	<i>Pelecanus crispus Haliaetus albicilla</i>	LR/cd LR/nt VU VU
16	17	<i>Aquila clanga Falco naumanni</i>	
18	19	<i>Rhinolophus blasii Rhinolophus euryale</i>	LRnt VU LRcd
20		<i>Rhinolophus ferrumequinum Myotis myotis</i>	LRnt LRnt
21	22	<i>Microtus (Pitymys) felteni</i> <i>Microtus (Pitymys) thomasi</i>	LRnt
23		<i>Mus spicilegus (abbotti) Lutra lutra</i> <i>Stenella coeruleoalba</i>	LRnt VU LRcd
24	25		
26			

Ex – Të Zhdukur; CR – Në Rrezik Kritik; EN – Në Rrezik; VU – Të Brishta; DD – Mungesë të Dhënash; LR/cd – Rrezik i Vogël / në varësi të mbrojtjes; LR/nt - Rrezik i Vogël/ gati të rrezikuara;

Për disa prej grupeve (amfibë, zvarranikë, shpendë dhe gjitarë) të dhënat janë thuajse të plota. Për grupe të tjera (veçanërisht moluskë, krustace, insekte, ekinodermatë) ka nevojë për studime të mëtejshme. Një numër i lartë llojesh i përket kategorive të rrezikuara në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare. Vjosë-Narta strehon 26 lloje Globalisht të Rrezikuara (Tab. 21 dhe 22) dhe është kështu një zonë ruajtja e së cilës ka një interes mbarë botëror. Përveç kësaj, kompleksi regjistron 189 lloje të Rrezikuara në Shqipëri, fakt që e rendit atë në një zonë të vyer e cila meriton të ruhet me kujdes. Rëndësia e zonës tregohet gjithashtu nga prania e 118 llojeve të mbrojtura në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare. Të dhënat e mësipërme tregojnë qartë se kompleksi Vjosë-Nartë është një pikë e fortë e biodiversitetit në Shqipëri.

Lloje Globalisht të Rrezikuara:

1. Amfibët dhe Zvarranikët

Disa nga llojet janë të kërcënuar në rang kombëtar dhe ndërkombëtar. Është e rëndësishme të përmendim praninë e disa llojeve Globalisht të Rrezikuara si Bretkosa e drurëve *Hyla arborea*, Breshka e detit *Caretta caretta*, Breshka e tokës *Testudo hermanni*.

2. Shpendët

Të dhënat e viteve të fundit e çmojnë zonën Vjosë-Nartë si zona e dytë më e rëndësishme për shpendët e ujit në Shqipëri. Në dimër kompleksi strehon më shumë se 23% të shpendëve të ujit dimëruar në Shqipëri. Për më shumë se 35 lloje zona regjistron më shumë se 6% të efektivave kombëtare (Tab. 23). Për Flamingot *Phoenicopterus ruber roseus*, Rosën laramane *Tadorna tadorna*, Rosën bishtgjel *Anas acuta*, Rosën me katër sy *Bucephala clangula*, Vraqaponjësën gushëbardhë *Charadrius alexandrinus* dhe Gjëlëzën *Pluvialis squatarola*, Vjosë-Narta është vendi kryesor i dimërimit në Shqipëri.

Për tre lloje folezues: Vraqaponjësën gushëbardhë *Charadrius alexandrinus*, Kalorësin *Himantopus himantopus* dhe Sqepbizen *Recurvirostra avosetta* (Tab. 24), Zona e Pejshahit të Mbrojtur Vjosë-Nartë është vendi më i rëndësishëm në Shqipëri. Për llojet e tjera, PM zë vendin e dytë në Shqipëri.

Rëndësia ndërkombëtare

Vjosë-Narta është gjithashtu një zonë me rëndësi ndërkombëtare. Zona përmbush kriteret Ramsar për numrin e përgjithshme të shpendëve të ujit dimërues me më shumë se 34 000 individë (Kriteri Ramsar është 20 000 individë). Për tre lloje, zona strehon më shumë se 1% të popullatës rajonale (Tab. 25). Këto të dhëna janë të mjaftueshme për ta listuar Vjosë-Nartën si një nga zonat më të rëndësishme për shpendët në Shqipëri dhe Rajonin Mesdhetar Lindor. 92 lloje i përkasin grupit të llojeve të vyera (Annex 6). Ky fakt thekson rëndësinë e aktiviteteve menaxhuese në përmirësimin e kushteve socio-ekonomike të popullsisë vendore

Gjitarët

Zona e Vjosë-Nartës është sërish një nga zonat më të rëndësishme bregdetare për gjitarët. Zona është strehë e një tërësie habitatesh që përdoren nga një numër i lartë gjitarësh me rëndësi rajonale, kombëtare dhe ndërkombëtare. Dallohen këtu katër lloje gjitarësh të vegjël, përkatësisht dy insektivorë (*Talpa caeca* dhe *Talpa stankovici*) dhe dy brejtës (*Pitymys thomasi* dhe *P. felteni*), të cilët janë endemik për Ballkanin perëndimor dhe Rajonin Mesdhetar.

Katër lloje të rralla janë banorë të përhershëm ose vizitorë të zonës: *Rhinolophus blasii*, *Myotis myotis*, *Mus spicilegus* (abboti) dhe *Stenella coeruleoalba*. Zona strehon dhe disa lloje të vyera. Të paktën 10 gjitarë përkatësisht 2 insektngrënës, 4 lakuriq, 1 lloj lepuri, 2 mishngrënës dhe 1 delfin cilësohen si lloje me rëndësi të veçantë për zonën. Rëndësia e zonës rritet nëse vlerësojmë rolin e saj për ruajtjen e mbijetesës afat-gjatë të llojeve të rrezikuara si *Rhinolophus euryale*, *Canis aureus*, *Lutra lutra*, *Meles meles* dhe *Mustela putorius*.

PM Vjosë-Nartë është një zonë e rëndësishme për florën dhe veçanërisht për faunën. Narta është ligatina e dytë më e madhe në Shqipëri. Ajo mban një numër të madh llojesh, veçanërisht shpend dimërues. Laguna e Nartës është zona e dytë më e rëndësishme dimëruese dhe folezuese për shpendët e ujit në Shqipëri.

Tabela 12. Llojet e rralla sipas grupeve të ndryshëm të biodiversitetit në Zonën Vjosë-Nartë

Taksonet	Nr. i llojeve
Bimë	9
Insekte	30
Molusk	10
Amfibë	3
Reptile	17
Shpend	31
Gjitarë	4
Totali	104

Rreth 104 specie që ndodhen në zonë konsiderohen të rralla në Shqipëri (Tab. 26). Siç përmendet më lart, kompleksi ligatinor strehon dy lloje endemikë për Shqipërinë: *Orchis albanica* dhe *Orchis x paparisti*. Të paktën 3 lloje (një insektngrënës dhe dy brejtës) konsiderohen endemike për Ballkanin Perëndimor dhe Mesdheun. Narta njihet gjithashtu në shkallë kombëtare për dunat e saj unike të rërës me disa prej të cilave arrijnë lartësinë 6-8 m. Një habitat i tillë unik meriton njohje dhe masa të forta ruajtje.

VII. RREZIQET

Rreziku nga zjarri

Kjo zonë ka qënë e kërcënuar nga zjarri ndër vite, ku mund të përmendim zjarrin e rënë gjatë vitit 2016 në Ekonominë Pyjore “Pishë-Poro”. Ku rezulton se është përshkruar nga zjarri një sipërfaqe prej 555.4 ha pyll dhe është djegur nje sipërfaqe prej 324.3 ha pyll.

Tabela 13. Siperfaqja e pershkruar dhe e djegur e pronave ne PM Vjosë-Nartë

Prona	E përshkruar (ha)	E djegur (ha)
Private	161.5	162
Shtetërore	393.9	162.3
Total	555.4	324.3

Përmytjet

Nga shirat me intesitet të lartë që mund të bien në Qarkun e Vlorës ka shumë zona, fshatra dhe kultura bujqësore që mund të dëmtohen. Më të prekurat janë zonat që ndodhen pranë lumit Vjosë. Nga vërshimi i këtij lumi preken shume ferma bujqësore dhe blegtorale. Nga shirat e rëna vitet e fundit ka pasur dëmtime të konsiderueshme në kulturat bujqësore si bimët e arave, perime fushe, perime në sera, në frutikulturë vreshtari etj. Dëmtime janë shkaktuar dhe në blegtori dhe në bazën ushqimore të blegtorisë.

Tornado

Një rrezik tjetër i kësaj zone ka qënë dhe tornado e ndodhur në tetor të vitit 2016 ku shkatoi rrëzimin e një numëri të konsiderueshëm pishash. Në ekonominë pyjore “Kume-shashic” dhe pikërisht në afërsi të parcelave pyjore nr 5/c dhe nr 6 u numëruan rreth 60 copë pisha të rrëzuara me një lartësi mesatare 10-12 dhe diametër 20-30 cm.

Zonat bujqësore më të mundëshme për tu rrezikuar nga fatkeqsitë natyrore janë:

Fshatrat që preken nga vërshimi i lumit Vjosë janë: Novoselë, Fitore, Bishan, Akërni, Aliban, Mifol, Poro, Delisuf, Dëllënjë.

